

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА
ПРАВА ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ
Кафедра: менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра
на тему: «Фінансове забезпечення дуальної форми здобуття вищої
освіти в Україні (на матеріалах Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова)»

Виконала: студентка
магістратури за спеціальністю
072 Фінанси, банківська справа та
страхування
Грехова О.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник: доктор економічних наук,
професор Синчак В.П.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та
ініціали)

Рецензент:

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та
ініціали)

Хмельницький – 2021 рік

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ	6
1.1.Сутність фінансового забезпеченнядуальної форми здобуття вищої освіти	6
1.2.Наукові підходи до фінансового забезпеченнядуальної форми здобуття вищої освіти.....	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	23
2.1. Загальна характеристика джерелфінансового забезпечення університету	23
2.2. Оцінка навчальних планів і фінансових можливостей впровадження дуальної форми здобуття вищої освіти в університеті.....	30
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТІ	38
3.1. Модернізація навчальних планів і диверсифікація фінансового забезпечення як необхідна умова запровадження дуальної форми здобуття вищої освіти.....	38
3.2. Стратегічні фінансові рішення як інструмент формування системи фінансового забезпечення дуальної форми здобуття вищої освіти.....	49
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	63
ДОДАТКИ	71

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансування вищої освіти є одним із найважливіших інструментів державної політики, що спрямований на досягнення національних цілей стратегічного інноваційного розвитку, прискорення інституційної й технологічної модернізації. Для їх досягнення необхідні якісні зміни у вітчизняному освітньому просторі, що спонукає до впровадження дуальної форми здобуття освіти. Це спричинено необхідністю посилення практичної підготовки студентів з метою відповідності їх рівня кваліфікації до вимог сучасного ринку праці. Якісний процес навчання за дуальною формою здобуття вищої освіти можливий за умови наявності ефективного фінансового забезпечення, що в результаті дозволить забезпечити підготовку висококваліфікованих випускників.

Метою магістерської роботи є обґрунтування науково-практичних підходів до фінансового забезпечення дуальної форми здобуття вищої освіти та розробка рекомендацій стосовно її запровадження у ЗВО в умовах обмежених організаційних і фінансових можливостей.

Завдання магістерської роботи. Для досягнення поставленої мети необхідним є вирішення ряду завдань, таких як:

- опрацювати теоретичні основи, сутність та необхідність фінансового забезпечення дуальної форми здобуття вищої освіти;
- проаналізувати наукові підходи до фінансового забезпечення дуальної форми здобуття вищої освіти;
- визначити стан та джерела фінансового забезпечення університету як передумову для впровадження дуальної форми здобуття вищої освіти;
- здійснити оцінку навчальних планів і фінансових можливостей впровадження дуальної форми здобуття вищої освіти в університеті;

- обґрунтувати необхідність модернізації навчальних планів та диверсифікації фінансового забезпечення як необхідну умову впровадження дуальної форми здобуття вищої освіти;

- запропонувати стратегічні фінансові рішення як інструмент формування системи фінансового забезпечення дуальної форми здобуття вищої освіти.

Об'єктом дослідження є процеси запровадження в освітній простір дуальної форми здобуття вищої освіти та її фінансове забезпечення в умовах обмежених організаційних і фінансових можливостей навчальних закладів.

Предметом дослідження є теоретичні основи та практичні аспекти фінансового забезпечення дуальної форми здобуття освіти для її запровадження у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

Методи дослідження. Методичною основою для дослідження фінансового забезпечення дуальної форми здобуття освіти стали такі загальнонаукові методи: порівняння – для визначення способів фінансування здобуття освіти у вітчизняних та зарубіжних ЗВО, системний підхід - для визначення змісту дуальної форми здобуття освіти та її фінансового забезпечення; графічний - для зображення механізму реалізації дуальної форми здобуття освіти та її концептуального бачення.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці рекомендацій із запровадження дуальної форми здобуття освіти у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова. Запропоновані рекомендації мають практичне значення для підготовки фахівців на освітньому рівні Бакалавр за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування, що підтверджено довідкою про апробацію в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова та можуть бути використані при впровадженні дуальної форми здобуття освіти за іншими спеціальностями (Довідка від 27 січня 2021 р. №0059/21).

Апробація результатів дослідження. Теоретичні та практичні результати, отримані в процесі дослідження, публікувалися у збірниках на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних інтернет-конференціях, а саме: IV Міжнародній науково-практичній конференції Міжнародного центру науки та досліджень «Потенціал сучасної науки» (м. Київ, 28 травня 2020 р.); Щорічній звітній науковій конференції здобувачів вищої освіти (м. Хмельницький, 19 травня 2020 р.); V Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Цифрова трансформація фінансового сектора економіки» (м. Одеса, 9-10 квітня 2020 р.); у фаховому виданні Університетські наукові записки (м. Хмельницький, 2020 р.).

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг роботи становить 99 сторінок друкованого тексту. Робота містить 24 таблиці, 5 рисунків, 9 додатків. Список використаних джерел налічує 73 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1. Сутність фінансового забезпечення дуальної форми здобуття вищої освіти

Сучасний стан розвитку вищої освіти потребує вирішення питання якісного навчання та швидкого працевлаштування випускників за спеціальністю. Це можливе шляхом впровадження дуальної форми здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання студентів у закладах освіти з навчанням і відпрацюванням практичних навичок на робочому місці. Впровадження дуальної форми здобуття освіти ставить за мету підвищити якість підготовки фахівців та сприяти забезпеченню успішної адаптації випускників до професійної діяльності.

Розглядаючи питання фінансування освіти загалом слід зазначити, що цей аспект є досить проблемним і дискусійним. Ще більш гостро, зважаючи на його нерозробленість на початковому етапі, постає проблема фінансування дуальної форми здобуття освіти. Та й запропонована МОН Концепція [31] не визначає остаточних шляхів залучення фінансових ресурсів, необхідних для її реалізації.

Для більш ґрунтовного та детального визначення фінансування дуальної форми здобуття освіти вважаємо за необхідне почати з визначення терміну «фінанси». В сучасній економічній і фінансовій літературі фінанси визначають як систему економічних відносин, що виникають з приводу розподілу і перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту, ...з метою формування фінансових ресурсів у суб'єктів господарювання і держави і використання їх на розширене відтворення та задоволення інших суспільних інтересів і потреб [70, с.6].

Оскільки використання фінансових ресурсів відбувається в основному через фонди цільового призначення, слід згадати і про визначення фінансів як економічної категорії, що відображає створення, розподіл і використання фондів фінансових ресурсів для задоволення потреб господарської діяльності, надання різноманітних послуг населенню з боку держави, забезпечення виконання державою її функцій [10, с.7]. Водночас фінанси трактуються як сукупність відносин, які спрямовані на утворення та витрачання фондів коштів, необхідних для виконання завдань і функцій держави, державно-владних органів, органів місцевого самоврядування [45].

Разом з тим існує думка, що «фінанси відображають сукупність економічних відносин, що пов'язані з розподілом та перерозподілом ВВП, а в окремих випадках і національного багатства країни з метою формування фінансових ресурсів та створення фондів грошових коштів і їх використання для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства» [71]. Загалом, фінансовезабезпечення дуальної форми здобуття освіти нерозривно пов'язано з таким поняттям як фінанси, аналіз якого наведено вище, а також із поняттям фінансове забезпечення, дослідження якого пропонуємо почати із визначення «забезпечення».

Аналізуючи поняття «забезпечення» можна зробити висновок, що у науці та практиці до нього склалися неоднозначні підходи. У найбільш загальному розумінні забезпечення розглядається як матеріальні засоби до існування [66] або матеріальні засоби, які забезпечують можливість жити, існувати [68]. Більш точним, на наш погляд, є пояснення забезпечення як сукупності заходів і коштів, створення умов, що сприяють нормальному здійсненню економічних процесів, реалізації запланованих програм, проєктів, підтримці стабільного функціонування економічної системи та її об'єктів, усуненню порушень нормативних актів [19]. Це означає, що наступне поняття «фінансове забезпечення» можна досліджувати через призму пошуку необхідного обсягу фінансових ресурсів та обґрунтування напрямів їх використання.

Розглянемо детальніше зміст поняття «фінансове забезпечення», яке у широкому розумінні узагальнює сукупність заходів та умов, що сприяють сталому розвитку шляхом покриття витрат фінансовими ресурсами залежно від обсягів та фінансового становища [53]. Разом з тим, в більш вузькому розумінні фінансове забезпечення характеризує сукупність визначених форм та методів залучення та використання ресурсів та виконує забезпечувальну та регулятивну функції. Однак, на нашу думку, найбільш наближене визначення фінансового забезпечення наводить Г. Кірейцев, який стверджує, що воно «полягає у виділенні певної суми фінансових ресурсів на вирішення окремих завдань фінансової політики господарюючого суб'єкта і реалізується через такі форми: самофінансування, акціонерний капітал, кредитування, безповоротне фінансування [30, с. 19]».

Найбільш повним та узагальненим, на нашу думку, є твердження багатьох науковців, що фінансове забезпечення – це метод фінансового механізму, з допомогою якого формують і використовують фонди коштів і який характеризує зміст впливу фінансів на різні аспекти економічного розвитку. Ми вважаємо, що таке формулювання має переваги порівняно з вищезгаданими варіантами, оскільки формування і використання фондів коштів на локальних рівнях університету та роботодавця є перспективним способом фінансування дуальної форми здобуття освіти та може сприяти успішному запровадженню такого навчання.

У пошуках визначення поняття «дуальна форма здобуття освіти» ми виявили, що серед учених немає однозначної думки щодо її пояснення, значення, способів фінансування та механізмів реалізації. В зв'язку з цим ми звернулися до думки науковців, зокрема, Ю. Левицький [40] розкриває значення та місце освіти у зв'язках із наукою та виробництвом. С. Амеліна [2] розглядає процес інтеграції з позиції налагодження ефективних схем кооперації та спеціалізації між учасниками цього процесу. Подібну точку зору підтримують Т. Кузнецова та Г. Китова [29], які досліджують стан

інтеграції науки й освіти в сучасних реаліях, потреби й завдання поліпшення умов інтеграції на сучасному етапі розвитку.

Натомість О. Амоша, А. Землянкін, Г. Моїсеев [3] пропонують удосконалити взаємодію науки, освіти та промислового виробництва шляхом створення науково-освітніх або освітньонаукових комплексів асоціативного типу із залученням підприємств промисловості. Новаційний підхід пропонує О. Катаєв [28], який досліджує питання інноваційної діяльності науково-освітніх комплексів. У цьому ж напрямі вибудовує своє дослідження І. Лікарчук, який акцентує увагу на педагогічному аспекті управління системами підготовки кваліфікованих робітників в Україні [41]. Однак у наведених підходах ще не простежується інструмент досягнення необхідного результату.

Незважаючи на такі різносторонні погляди, визначення дуальної форми здобуття освіти залишається поза аналізом, що потребує звернення до законодавства. Так, відповідно до Закону України «Про освіту», дуальна форма - спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору [20]. Очевидно, що з позиції законодавства основна увага зосереджена саме на формах навчання, з чим потрібно погодитися.

Відразу слід зазначити, що не менш поширеним є використання поняття «дуальна освіта» [43], що означає вид освіти, при якій поєднується навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації. Проте, у зв'язку з впровадженням Концепції [31], яка пропонує нам використання саме «дуальної форми навчання» необхідність розмежування цих понять набуває особливої гостроти.

Тому ми вважаємо поняття «дуальної освіти» дискусійним і таким, що суперечить класифікації видів освіти, яка наведена у Законі [20]. Серед

переліку форм здобуття освіти (інституційна, індивідуальна, очна, заочна тощо) наведено саме «дуальну форму здобуття освіти», а серед складників та рівнів освіти (дошкільна, повна загальна середня, професійна (професійно-технічна), вища освіта тощо) відсутній варіант «дуальна освіта». Додатково потрібно наголосити, що така освіта може бути елементом як професійно-технічної, так фахової передвищої і вищої освіти, тому виділення її окремим рівнем чи складовою є недоцільним.

Наступним розглянемо достатньо вживане поняття «дуальне навчання»[16], що означає систему організації освітнього процесу, в якій суттєва частина навчання здійснюється на робочих місцях з оплатою праці особі, яка навчається. У цьому контексті дуальне навчання доцільно описувати як інструмент здобуття освіти з метою підвищення рівня кваліфікації студента, відповідно слід зазначити, що таке визначення не відносить дуальне навчання ні до форм, ні до складників чи рівнів освіти.

Більш повноможливі варіанти трактування дуальної форми здобуття освіти наведено у додатку А. Отже, проаналізувавши вищенаведені поняття, можна зробити висновок, що визначення, яке наводить нам Законодавець, а саме «дуальна форма здобуття освіти» є найбільш повним та в подальших дослідженнях слід використовувати саме його.

Зосередившись на запровадженні дуальної форми здобуття освіти слід зазначити, що одним із важливих чинників її успішної реалізації є створення дієвого механізму її функціонування фінансування. Такий механізм є необхідним для ЗВО з метою забезпечення гарантій для інвестицій, спрямованих на стимулювання розвитку системи дуальної форми здобуття освіти.

Одним з варіантів фінансування є навчання за рахунок залучення інвестицій бізнесу в матеріально-технічну базу університетів, спільної розробки навчальних програм, залучення приватних інвестицій в наукові розробки та подальшого працевлаштування випускників. З метою покращення зрозумілості та сприйняття, збільшення ефективності і

результативності дуальної форми здобуття освіти, пропонуємо використати розроблений однойменний Механізм її впровадження (рис.1.1).

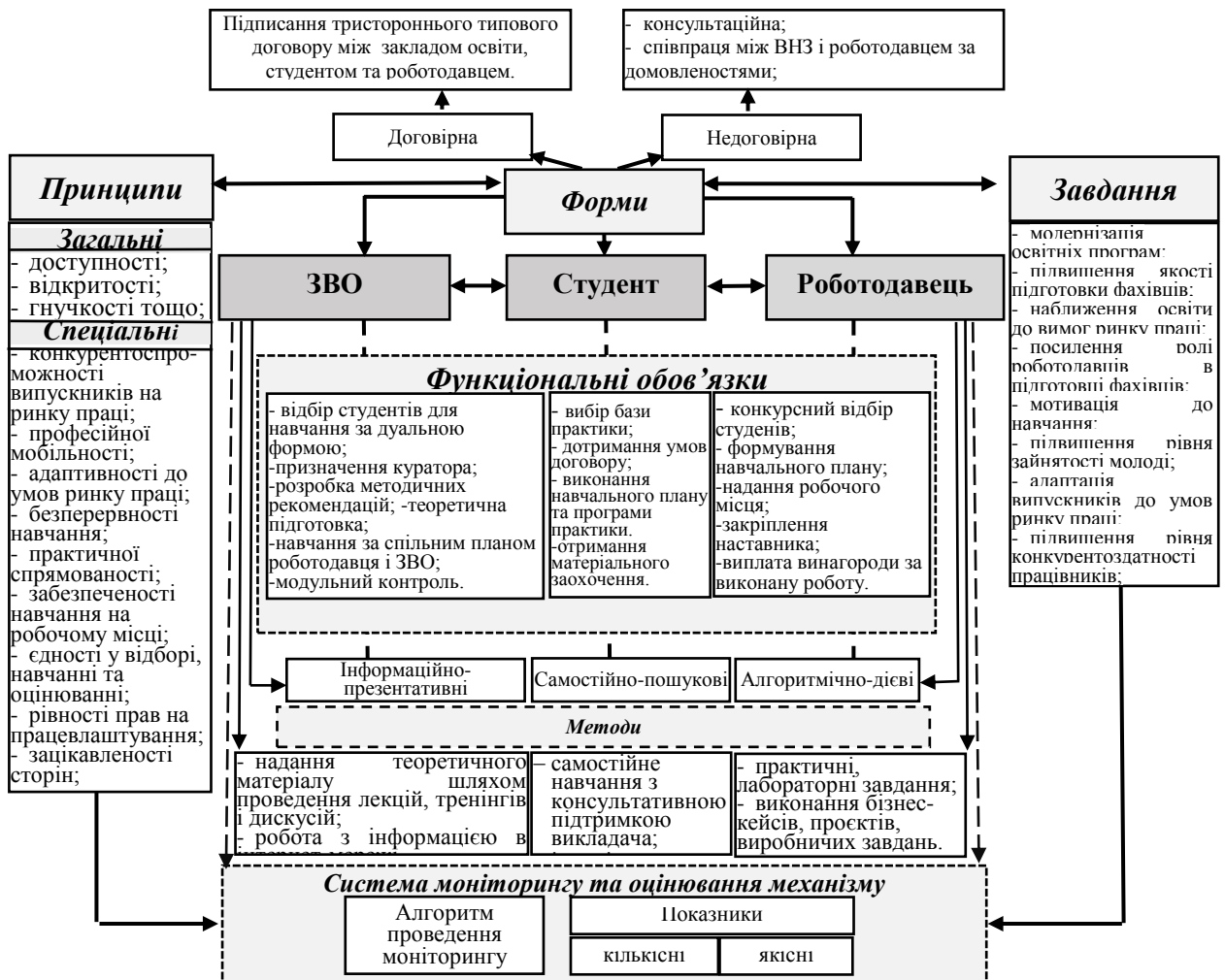

Рис. 1.1 Механізм дуальної форми здобуття освіти*

*Примітка. Розроблено автором

Таким чином, дослідивши вищезазначені поняття та ознайомившись із механізмом дуальної форми здобуття освіти наступним логічним кроком є формулювання визначення фінансового забезпечення дуальної форми здобуття освіти. На нашу думку, це метод фінансового механізму, за допомогою якого формують і використовують фонди коштів стейкхолдерів, вказаних у тристоронній угоді про підготовку фахівців за дуальною формою здобуття освіти, і який характеризує зміст впливу фінансів на різні аспекти співпраці цих стейкхолдерів.

До того ж, класичні університети провідних країн діють на принципах конкурентоспроможності та дохідності, перетворюючись на підприємницькі.

Поряд із цим створюються ринки он-лайн освіти як окремий сегмент з цільовими аудиторіями (навчальні заклади, університети, контент-провайдери). Такий її прогрес дозволяє зарубіжним вченим передбачати, що «до 2030 року найбільшим інтернет-бізнесом має шанси стати освітня компанія, яка розбудує нову систему освіти» [62, с. 45].

Тож для залучення додаткових коштів університети, до прикладу США, розширяють співпрацю з бізнесом, переорієнтовуються із звичайного навчання найманих осіб на комерціалізацію діяльності, підготовку майбутніх бізнесменів і засновників власних фірм, спонукаючи студентів до генерування бізнес-ідей і створення стартапів, тощо. Вкладені у стартапи фінансові ресурси згодом повертаються від реалізованих бізнес-проектів при передачі випускниками – власниками компаній акцій та/або завдяки внескам, які здійснюють колишні студенти в ендавмент-фонди, тощо [55, с. 95]. Тому структура фінансування університетів у США складається не лише із плати за навчання (30%), але й коштів бізнес-структур (корпоративна філантропія) і штату (25%), грантів на наукові проекти державних агенцій, бізнес-структур (30%) та стипендій федерального уряду студентам (15%) [65, с. 86-87]. В Україні історично склалося, що найбільша частка фінансування освіти припадає на державу (біля 80%) [52, с. 114; 61, с. 15].

Ще більш актуальною для України, враховуючи брак висококваліфікованих кадрів, є їх підготовка та фінансування професійного навчання. Останнє потребує участі роботодавців (на базі яких здійснюється виробниче навчання або практика) та співпраці з ними закладів освіти на договірних засадах. Успішна реалізація такого алгоритму навчання за кордоном здійснюється завдяки державним субсидіям і створенню фондів як за рахунок роботодавців, так і за спільними з державою договорами, наданню податкових пільг роботодавцям, тощо [17, с. 96]. Таке пряме та опосередковане фінансування професійної освіти дозволяє створити додаткові навчальні місця на робочому місці, перерозподілити кошти для навчання між компаніями, усуває проблему браку кваліфікованих робітників

і фахівців для розвитку високотехнологічних галузей. Безумовно, окремі елементи непрямого фінансування використовуються у вітчизняній системі навчання, серед яких податкові знижки з податку на доходи фізичних осіб для здобувачів професійної або вищої освіти або членів їх сімей, звільнення надавачів освітніх послуг від ПДВ, плати за землю, тощо [60].

Достатньо дієвою є підтримка навчання працівників компаній і студентів у Німеччині, в якій виокремлюють державну форму фінансування, приватну (плата за навчання, фонди фінансування профтехосвіти роботодавцями), співфінансування (податкові пільги, ваучерне фінансування (ресурси спрямовуються за студентом), кредити) [12, с. 227]. Так, ознайомлюючись із німецьким досвідом (6 – 8 листопада 2018 року) за програмою «Поглиблена дидактика та методи навчання дорослих» в Академії публічного адміністрування Берліну, з'ясовано, що у Німеччині законодавчо затверджено 327 професій у сфері професійної освіти. Особливістю Федерального інституту професійної освіти, який є за це відповідальним, є співпраця з роботодавцями, яка дає можливість визначати порядок навчання. На практиці це відбувається так: теоретичний блок дисциплін затверджується у Рамковому навчальному плані закладу освіти, а роботодавець, залежно від особливостей своєї установи, формує Рамковий план практики та закріплює за практикантом сертифікованого наставника (ментора). Роботодавець, який підвищує кваліфікацію та отримує сертифіката ментора, підлягаєпереміщенню на вищу посаду за основним місцем служби. Це підвищення дає змогу ментору звільнити його від менш кваліфікованої праці та зосередитися на більш відповідальній роботі, передбаченій функціональними обов'язками, а також приділити більше робочого часу для підготовки студентів за дуальною формою здобуття освіти. І якщо дуальна форма організації навчання у Німеччині знаходилася спочатку лише на рівні професійної освіти, то згодом вона стала застосовуватися в освітніх програмах ЗВО (1200 ОП у 2018 р.) [18].

Таким чином, дослідивши думки науковців, вітчизняні напрацювання та врахувавши зарубіжний досвід ми дійшли висновку, що дуальна форма здобуття освіти повинна стати інструментом посилення практичної підготовки майбутніх випускників ЗВО. Така форма навчання, володіючи і без того рядом переваг, частково вирішує проблему браку коштів навчальних закладів. При цьому не відкидається чинний порядок фінансового забезпечення закладів освіти, а лише змінюється перерозподіл частки у фінансуванні [60]. Ми вважаємо, що результат впровадження дуальної форми здобуття освіти забезпечить формування нової генерації кваліфікованих працівників, здатних ефективно застосовувати теоретичні знання, набуті під час навчання у ЗВО із практичними навичками, отриманими під час навчання на робочому місці. Відповідно, це дозволить збільшити прибуток роботодавців та фінансових надходжень ЗВО.

1.2. Наукові підходи до фінансового забезпечення дуальної форми здобуття вищої освіти

Враховуючи індивідуальну і суспільну корисність освіти, держава надала право кожному громадянину на освіту та взяла на себе обов'язки забезпечити її доступність і безоплатність у державних і комунальних навчальних закладах та бюджетне фінансування на рівні 10% національного доходу (що за відповідними підрахунками становить 8% ВВП), ставши при цьому головним інвестором в освітній сфері. [58, с. 64]. Однак, на сучасному рівні розвитку вищої освіти ми спостерігаємо дефіцит фінансових ресурсів, який зумовлює пошук нових моделей функціонування відповідних закладів та організації навчального процесу. Водночас дедалі гостріше постає проблема ефективності використання спрямованих в освітню галузь ресурсів — при зростанні обсягів фінансування, вартості навчання й обсягу витрат на одного учня/студента відбувається скорочення кількості тих, хто навчається, і погіршення якості освіти [8, с. 265].

Як вже зазначалося раніше, одним із варіантів покращення функціонування вітчизняних ЗВО є запровадження дуальної форми здобуття вищої освіти. Для успішної реалізації такого проєкту необхідно прояснити шляхи фінансування такого навчання, а отже поняття фінансового забезпечення дуальної форми здобуття вищої освіти

В економічній науковій літературі є актуальними та часто вживаними поняття «фінансування вищої освіти», «фінансове забезпечення», «механізм фінансування освіти», однак наразі немає однозначної думки щодо їх тлумачення. Так, зокрема, О. Василик вважав, що фінансове забезпечення здійснюється завдяки використанню методів бюджетного фінансування, самофінансування та кредитування [10].

На думку І.Каленюк, фінансування освіти являє собою певну систему відносин по формуванню, розподілу та використанню різних фінансових ресурсів в освітній сфері. Такий підхід узгоджується із фондovим поняттям фінансів, зокрема вищої освіти як економічної категорії, що являє собою різноманітні фонди фінансових ресурсів, що утворюються в результаті взаємодії у сфері вищої освіти та забезпечують (повинні забезпечувати) функціонування профільних установ та закладів [26].

На підтримку фінансування освіти з використанням фондovого підходу виступає і В.Осецький, який вбачає необхідність застосування ендавмент-фонду, під яким розуміється цільовий фонд, призначений для некомерційного використання. У світовій освітній практиці його розглядають як капітал, доходи від інвестування котрого використовуються для благодійної діяльності [55]. Такий механізм залучення коштів істотно відрізняється від традиційних форматів поповнення дохідної частини бюджетів ЗВО. Адже в Україні, як і в країнах, що розвиваються, відсутнє належне законодавче забезпечення, яке стимулювало б таку активність.

У зв'язку з цим, як вважає Дроздова А.О, важливу роль у фінансуванні освіти відіграють громадські фонди. Такі фонди створені з метою надання адресної фінансової підтримки проєктам, що безпосередньо представляють

інтереси регіону, для підтримки котрого цей фонд був створений. Основу фінансових коштів громадських фондів становлять дарування, пожертвування громадян, які таким чином впливають на розвиток науки та освіти. Оскільки гроші донора можуть бути використані постатейно, відповідно до інтересів вкладника та його головних цілей, характерною рисою громадських фондів є їх орієнтація на локальні інтереси [17].

В ході проведення дослідження ми дійшли висновку, що існує багато варіантів фінансування дуальної форми здобуття освіти. Ми пропонуємо розглянути два наступні (рис.1.2)

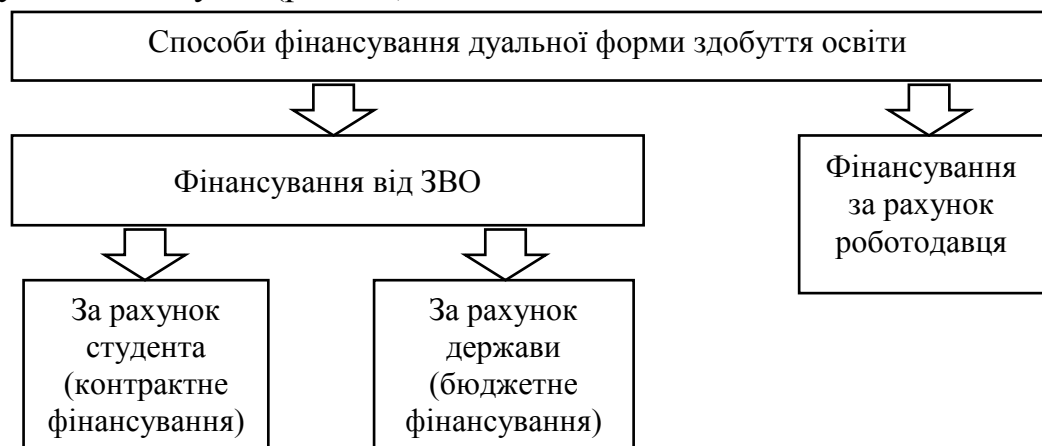

Рис. 1.2 Способи фінансування дуальної форми здобуття освіти*

*Примітка. Складено автором

З рисунку бачимо, що фінансування від ЗВО передбачає два варіанти оплати такого навчання: за рахунок оплати студентом контрактного навчання; за рахунок бюджетного фінансування. Коли практика фінансування дуальної форми здобуття освіти за рахунок ЗВО доведе, що проєкт є успішним та вартим реалізації, ми отримаємо можливість звернутися до роботодавців з пропозицією інвестування коштів у підготовку таких студентів як їх майбуніх працівників.

У той же час, О.Красільник зазначає, що фінансування державних ЗВО відображає рівень їх фінансових ресурсів, при якому здійснюється систематичне надходження коштів, ефективне їх використання, а також уміння залучати самостійно фінансові ресурси відповідно до чинного законодавства [37]. Наведене вище дозволяє зробити висновок, що обмежене

фінансування ЗВО негативно впливає на якість освітніх послуг. Це спричинено браком бюджетних асигнувань, що вимагає пошуку додаткових джерел фінансування. На підтвердження цієї думки виступають Я.Бучковська та О.Баранецька, які стверджують, що аналіз розподілу витрат на освіту свідчить, що в Україні порівняно з розвинутими країнами досить низький рівень витрат у розрахунку на одного учня/студента — лише 20% від середніх витрат на учня/студента у країнах ЄС. Аналіз функціональної структури фінансового забезпечення освіти вказує на домінування й щорічне збільшення видатків на послуги у сфері освіти — з 72,1 % у 2007 році до 78 % у 2015 році. Зазвичай виділені державою кошти забезпечують лише умови навчання, не створюючи можливості суттєвого оновлення матеріально-технічної бази навчальних закладів [8, с. 267].

Звертаючись до законодавства ми визначили, що держава має забезпечити загальні асигнування на освіту в розмірі не менше 7% ВВП за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством. Якщо ж порівнювати видатки держбюджету на освіту відносно ВВП в Україні, які в середньому складають 6-7%, із відповідним показником у зарубіжних країнах, то складається враження про досить високий рівень фінансування галузі освіти. Так, зокрема, видатки на освіту у відсотках до ВВП складають: у 12 Фінляндії – 7,2%, Швеції – 6,5%, Норвегії – 7,5%, Великобританії – 5,5%, Франції – 5,5%, США – 5,0%, Японії – 3,5% [9, с. 12].

Однак, досліджуючи фінансування освіти за останні роки, ми виявили, що видатки зведеного бюджету на освіту знизились до 5-6% від ВВП. Очевидно, що це пов'язано із значним зниженням самого ВВП. Це свідчить про недостатній рівень фінансування сфери освіти в цілому та вищої освіти зокрема, що ще раз підтверджує необхідність пошуку альтернативних способів навчання та його фінансування.

Слід зауважити також на тому, що процес фінансового забезпечення вищої освіти залежить від базового підходу до його здійснення та

передбачення вибору з можливих альтернатив: державне та комерційне фінансування, за рахунок спонсорських внесків, комбіноване фінансування тощо (рис.1.3)

Рис.1.3 Джерела фінансування вищої освіти*

*Примітка. Складено автором на основі джерела [27, с. 2]

Як справедливо зазначає О.Тимошенко, ключовим принципом побудови фінансового механізму системи вищої освіти є принцип стратегічної орієнтованості, який вимагає розробки чіткої стратегії організації фінансових відносин, що забезпечить ефективне функціонування системи вищої освіти відповідно до соціально-економічних пріоритетів суспільства [64, с. 129].

Питання, яка форма фінансового забезпечення на сьогодні є найкращою, доволі дискусійне. В зв'язку з цим ми вирішили звернутися до зарубіжного досвіду, який стверджує, що окрім фінансування вищої освіти з

державного бюджету існує також й фінансування виключно за недержавні кошти. Ця модель відкрита для приватизації системи вищої освіти в державі. Прихильники цієї моделі відстоюють скорочення витрат на вищу освіту з боку держави і передачу вищої освіти під владу ринкових сил [39, с.65]. Використання такого типу фінансування освіти є найпопулярнішим у США, Японії, Австралії, Новій Зеландії, Південній Кореї. Причому у таких країнах, як США та Японія державні витрати на освіту складають менше 5% ВВП.

Існує також ще одна модель фінансування освіти у ЗВО – змішане фінансування у різних пропорціях. Будучи спрямованою на часткове використання ринкових відносин у сфері вищої освіти, така модель припускає поступове скорочення державного фінансування з одночасним збільшенням частки приватного фінансування. На сьогодні таку модель фінансування сектору вищої освіти застосовують Канада та низка держав Західної Європи (Великобританія, Іспанія, Італія). У цій системі фінансування використовуються державні зобов'язання, що передаються у вигляді купонів або сертифікатів безпосереднім споживачам освітніх послуг. Єдине істотне обмеження для того, хто навчається - термін дії виданого ваучера. Як і в інших моделях фінансування вищої освіти, фінансування на основі ваучерів може бути доповнено доплатою з боку студента [38, с. 53].

Окрім цього, у Великобританії наявна така форма фінансування вищої освіти як гранд, і, в основному, залежить від показників чисельності студентів, трудомісткості та матеріаломісткості їх навчання, а також надається із урахуванням визначених урядом пріоритетів розвитку освіти [42]. Значні фінансові ресурси спрямовуються на підтримку обдарованої молоді через пільгове кредитування, стипендії тощо. Таке ставлення до підтримки вищої освіти, у т. ч. через кредитний механізм, пояснюється дотриманням концепції розвитку економіки знань – економіки інноваційного типу, яка не можлива без відповідного кадрового забезпечення висококваліфікованими фахівцями.

Фінансування вищої освіти у Франції здійснюється майже на 90% із коштів державного бюджету. В окремих випадках студентам може бути видана безвідсоткова позичка з умовою погашення не пізніше, ніж через 10 років після закінчення навчання. Студенти мають право на відшкодування витрат, пов'язаних із підготовкою курсових і дипломних робіт, проходженням практики та стажування[42]. Подібна система фінансування освіти спостерігається також у Німеччині та Швеції.

Тому, перебуваючи у пошуку інструментів для зміни підходів до структури фінансування освіти, ми знову звертаємося до дуальної формиздобуття освіти. Провідну роль у цьому процесі відіграють навчальні заклади як установи, що забезпечують цільове і якісне створення людського капіталу. Не викликає сумніву, що вирішення проблеми поєднання освіти з виробництвом із метою підготовки конкурентоспроможних фахівців є актуальною необхідністю в сучасних умовах трансформацій.

Створення дієвого механізму державно-приватного партнерства в сфері освіти та науки дозволить університетам залучати приватні інвестиції в наукові розробки, створювати університетські стартапи на паритетних з бізнесом умовах, спільно комерціалізувати результати інноваційної діяльності, а також стимулювати розвиток системи дуальної форми освіти за рахунок залучення інвестицій бізнесу в матеріально-технічну базу університетів, спільної розробки навчальних програм та подальшого працевлаштування випускників [7].

Таким чином, для покращення фінансового забезпечення ЗВО можуть бути використані наступні форми фінансування (рис.1.4):

Рис.1.4 Форми фінансового забезпечення ЗВО*

*Примітка. Складено автором

Реалізація запропонованих форм фінансування має сприяти розширенню самостійності та економічної автономії ЗВО. Тож можливими варіантами вирішення існуючої проблеми є: дослідження та запозичення світового досвіду у фінансуванні освіти; впровадження форм співфінансування ЗВО державою та роботодавцями; розробка дієвого механізму здобуття освіти за дуальною формою; стимулювання науково-дослідної та інноваційної діяльності тощо.

Проаналізувавши найрізноманітніші джерела та форми фінансування здобуття освіти у вітчизняних ЗВО слід зазначити, що найпоширенішими способами фінансування є пряме фінансування (з одного або декількох рівнів державного управління, на основі кошторисів або нормативів) та кошти, одержані на навчання, підготовку та перепідготовку кадрів відповідно до укладених договорів. Таке фінансування передбачає здобуття освіти за двома традиційними формами навчання – на бюджетній та контрактній основах. Оскільки такі способи фінансування є для української сфери здобуття вищої освіти звичними та найприйнятнішими, у своїх подальших дослідженнях із запровадження дуальної форми здобуття освіти ми дотримуватимемося цього ж вектору фінансування.

Однак не слід виключати і інші способи фінансового забезпечення навчання, такі як грантове кредитування, корпоративне фінансування (коштом корпорацій або майбутніх роботодавців) тощо, дослідження яких може стати наступним аспектом майбутніх наукових напрацювань. Вивчення різноманітних аспектів фінансування ЗВО вимагають подальших досліджень, і в першу чергу - дослідження аспектів впровадження дуальної форми здобуття освіти як способу залучення додаткових фінансових ресурсів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Загальна характеристика джерел фінансового забезпечення університету

Запровадження дуальної форми здобуття освіти повинно базуватися на удосконаленні рівня та якості вищої освіти, а отже потребує і належного фінансування ЗВО. Питання фінансового забезпечення вищої освіти зумовлено обмеженим обсягом та неефективним використанням наявних фінансових ресурсів і вимагає розробки нових підходів до удосконалення фінансування галузі в цілому та дуальної форми здобуття освіти зокрема.

Величина державного замовлення на підготовку кадрів наразі здійснює суттєвий вплив на об'єм бюджетного фінансування ЗВО, однак обсяги замовлення та наявні спеціальності подекуди є неактуальними. Звідси виникає необхідність модернізації освітніх програм та залучення роботодавців до їх формування, що дасть можливість покращити фахову підготовку випускників та забезпечити їм подальше працевлаштування.

Така ситуація є не поодиноким випадком, а системним явищем, яке має місце і у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова та доводить необхідність розробки механізму впровадження дуальної форми здобуття освіти на локальному рівні, що згодом дасть змогу використати напрацьовану схему і для інших ЗВО. Ці зміни є необхідними та спонукають до більш ретельного дослідження та запровадження нових систем навчання і моделей їх фінансування.

Вважаємо, що запровадження таких змін необхідно розпочати з аналізу фінансово-господарської діяльності університету, зокрема з виконання кошторису, який є важливим елементом комплексного дослідження

фінансового забезпечення ЗВО. На перших етапах аналізу фінансово-господарської діяльності університету проводиться оцінка структури і динаміки фінансування університету з розбивкою на загальний і спеціальний фонди (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Аналіз структури та динаміки фінансового забезпечення Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова у 2015-2019 рр., тис.грн.*

Показники	Роки					Відхилення, %	
	2015	2016	2017	2018	2019	2017р./2015р.	2019р./2017р.
Загальний фонд, усього	7748	8085	1039	1103	1606	-86,6	54,5
у % до коштів, усього	29,5	30,5	36	35,3	42	6,5	6
Спеціальний фонд, усього	1847	1847	1847	2017	2218	0	20,0
у % до коштів усього,	70,5	69,5	64	64,7	58	-6,5	-6
Усього коштів	2621	2655	2886	3120	3825	10,1	32,5

*Примітка. Розраховано автором на основі джерела [32-36]

Аналізуючи дані табл.2.1 бачимо, що загальний фонд у 2016 році порівняно з попереднім збільшився на 5%. Наступного року відбулося суттєве збільшення – на 23%. У 2018 році фонд збільшився на 6% і на 32% у 2019 році відповідно. Спеціальний фонд протягом 2015-2017 рр. залишався незмінним, а за два наступні роки зростав на 9% і 10% відповідно. Це означає, що за останні два роки університет мав можливість розширити спектр надання своїх послуг, збільшити кількість студентів або створити нові спеціальності, залучивши таким чином ще більше надходження коштів до спеціального фонду. Однак ЗВО цю можливість не використав, ймовірно спрямувавши частину коштів спеціального фонду у інше русло. У відсотковому співвідношенні загального та спеціального фондів щорічно переважав спеціальний фонд, однак у 2019 році їх співвідношення склало 42%/58%, що суттєво відрізняється від 2015 року, де співвідношення склало 295%/70,5% відповідно.

Наступним кроком вважаємо за необхідне дослідити структуру і динаміку видатків, затверджених кошторисом Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Аналіз структури і динаміки видатків, затверджених кошторисому
2015-2019 рр., тис.грн.*

Показники	Роки					Відхилення, %	
	2015	2016	2017	2018	2019	2017р./ 2015р.	2019р./ 2017р.
Видатки та надання кредитів, усього	26218	26555	28861	31207	38253	10,0	32,5
Поточні видатки	25576	26455	28711	31007	38253	12,2	33,2
Капітальні видатки	642	100	150	200	0	-76,7	0
Оплата праці	2967	3411	5329	5410	8158	79,6	47,0
Нарахування на оплату праці	1007	1160	1152	1190	1794	14,3	44,3
Продукти харчування	399	357	347	337	385	-13,1	10,9
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	299	393	377	438	1157	26,0	306,8
Соціальне забезпечення	2767	2754	3053	3359	3909	10,3	16,3

*Примітка. Розраховано автором на основі [32-36]

Проаналізувавши дані табл.2.2 можна зробити висновки, що видатки та надання кредитів щорічно збільшувалися на 1%, аналогічна ситуація спостерігається із поточними видатками. Капітальні видатки за 2015-2018 рр. суттєво коливалися, про що свідчить їх зменшення у 2016 році на 36%, збільшення у 2017 році на 33,4%, збільшення у 2018 році на 25% і повна їх відсутність у 2019 році, так як усі видатки за цей рік перейшли у розділ поточних. Спостерігається зростання фінансування оплати праці в університеті, яка збільшувалася щорічно, а найбільше її зростання спостерігаємо у 2017 та 2019 роках – 36% та 34% відповідно. Продукти харчування протягом 2016-2018 рр. зменшувалися на 1% щороку, а у 2019 році відбулося збільшення на 13%. Дещо негативно можна оцінити видатки на оплату комунальних послуг та енергоносіїв, так як вони не зростали лише у 2017 році, про що не можна сказати за інші роки. У 2016 році видатки збільшились на 24%, у 2018 році на 14% і найбільше зростання відбулося у 2019 році – 62,1%, що суттєво вдарило по бюджету університету. Видатки на соціальне забезпечення за 2015-2018 роки практично не змінилися і коливались у межах 1%, а у 2019 році відбулося їх збільшення на 15%.

Отже, можемо зробити висновок, що в умовах необхідності підняття заробітної плати та суттєвого збільшення комунальних платежів університет зміг втримати стабільну тенденцію. Однак необхідно здійснити пошук додаткових джерел фінансування та залучення більшої кількості абітурієнтів, чим може послугувати запровадження дуальної форми здобуття освіти.

Не менш важливим завданням є оцінка виконання плану доходів та видатків загального та спеціального фонду, що забезпечує дотримання цільового використання коштів та виявлення чинників, які вплинули на відхилення показників. Для наочного зображення результатів проведеного аналізу, основні результати дослідження слід представити в таблиці (табл. 2.3-2.4). Проаналізуємо показники виконання кошторису спеціального фонду ХУУП ім. Леоніда Юзькова.

Таблиця 2.3

Аналіз виконання кошторису спеціального фонду
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова у
2015-2019 рр., тис.грн.*

Показники	Роки					Відхилення, %	
	2015	2016	2017	2018	2019	2017р./ 2015р.	2019р./ 2017р.
Надходження коштів із спеціального фонду бюджету.	18470	18470	18470	20170	22187	0	20,1
Видатки та надання кредитів – усього в т.ч.:	18470	18470	18470	20170	22187	0	20,1
поточні видатки , всього	17828	18370	18320	19970	22187	2,7	2,1
капітальні видатки, всього	642	100	150	200	0	-76,7	0

*Примітка. Складено автором на основі [32-36]

Отже, із даних табл. 2.3 бачимо, що протягом 2015-2017 років бюджетні асигнування не змінювалися. У 2018 році відбулося їх збільшення на 8,5%, та у 2019 році на 9,1%. Така ж ситуація спостерігається із поточними видатками.

Капітальні видатки збільшувалися щорічно протягом 2015-2018 років, однак у 2019 році вони були повністю відсутніми. Такий стан може негативно позначитися на роботі ЗВО, зокрема це може спричинити погіршення стану

інфраструктури університету, що може призвести до погіршення надання освітніх послуг.

Оцінка виконання кошторису спеціального фонду ЗВО вказує на те, що організація дотримується фінансової дисципліни, оскільки загальна величина видатків у базисному і звітному періодах рівна із бюджетними асигнуваннями.

Далі проаналізуємо планові показники кошторису видатків Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова за 2019 рік (табл.2.4)

Таблиця 2.4

Аналіз показників кошторису видатків університету
у 2019 р., тис.грн.*

Показник	КЕК	Загальний фонд, грн.	Частка загального фонду, %	Спеціальний фонд, грн.	Частка спеціального фонду, %
Оплата праці і нарахування	2110, 2120	9953	27,1	17080	72,9
Продукти харчування	2230	385	91,3	50	8,7
Оплата комунальних послуг	2270	1157	23	3860	77
Соціальне забезпечення	2700	3909	100	0	0
Стипендії	2720	3835	100	0	0
Інші виплати населенню	2730	73	100	0	0
Предмети, матеріали, обладнання та інвентар	2210	0	0	770	100
Інші видатки	5000	657	26,1	1185	73,9

*Примітка. Складено автором на основі [32-36]

Провівши аналіз можна зробити висновок, що 72,9% необхідних видатків на заробітну плату та нарахування планувалося здійснити за рахунок коштів спеціального фонду, що формується від надання платних освітніх послуг та здачі в оренду приміщень, а решту 27,1% – за рахунок асигнувань державного бюджету. Придбання матеріальних цінностей на 100% здійснюється за рахунок спеціального фонду та становить незначну частку в структурі видатків, що свідчить про явну недостатність фінансування даної статті видатків. Оплата комунальних послуг здійснюється на 77% за рахунок коштів спеціального фонду та на 23% із загального фонду.

Формування доходної частини загального фонду проекту кошторису ЗВО повинно здійснюватись на підставі розрахунків потреби бюджетних коштів, виходячи з прогнозованої кількості студентів, що навчатимуться за рахунок бюджетних коштів та прогнозованих витрат на навчання одного студента (табл.2.5).

Таблиця 2.5
Загальний фонд бюджету за 2015-2019 рр., тис.грн.*

Рік	Усього, грн.	Приріст, %
2015	7748	-
2016	8085	4,2
2017	10391	22,2
2018	11037	5,9
2019	16066	31,4

*Примітка. Складено автором на основі [32-36]

Аналізуючи надходження до загального фонду університету можна зробити висновок, що фонд збільшувався щорічно, а найбільший його приріст спостерігаємо у 2019 році – на 31,4%. Досліджувати виконання плану з надходжень та видатків загального фонду зазвичай не має сенсу, оскільки з урахуванням вимог бюджетного законодавства та установлені практики функціонування бюджетних установ, такі кошти надходять в повному обсязі та використовуються також в повному обсязі до кінця бюджетного періоду (року). Аналіз виконання плану з власних надходжень проводиться на підставі ф. 4-1м «Звіт про надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги» за 2015-2019 роки [21-25](Додаток Д).

За даними ф. 4-1м у 2015 році план з власних надходжень було недовиконано на 3,5%, про що говорить недостача у 565761 грн. Університет недоотримав кошти від додаткової (господарської) діяльності. У 2016 році спостерігаємо недовиконання плану 8,1%, збитковими виявились послуги, що надаються згідно з основною діяльністю, тобто університет не набрав необхідну кількість студентів. 2017 рік виявився теж збитковим для установи, вона недоотримала 0,8% коштів внаслідок неналежного ведення додаткової (господарської) діяльності. У 2018 році установа недовиконала план всього на 0,4% по тій ж причині, що попереднього року. 2019 рік

виявився прибутковим для університету і дозволив перевиконати план на 4%. Такі показники виконання плану свідчать про значно менший фактичний обсяг надання платних освітніх послуг порівняно з плановим, що пов'язано з недобором студентів на контрактній основі за окремими спеціальностями, а також неналежним веденням господарської діяльності. Однак така тенденція все ж є позитивною, оскільки в останньому аналізованому році спостерігаємо профіцит надходжень.

За рахунок надходжень до спеціального фонду ЗВО має можливість розширювати свою діяльність, проводити навчання студентів понад державне замовлення, а також більше залучати кваліфікованих викладачів для забезпечення освітнього процесу. Це означає, що ефективність роботи ЗВО визначається його здатністю отримати таке додаткове фінансування та належним чином використовувати акумульовані фінансові ресурси. Загальний обсяг надходжень до спеціального фонду Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова наведено у табл. 2.6

Таблиця 2.6

Аналіз структури та динаміки надходжень до спеціального фонду
у 2015-2019 рр., тис.грн.*

Показник	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Плата за послуги, що надаються бюджетною установою	14300	14300	14300	14540	15965
Питома вага, %	77,4	77,4	77,4	72,1	71,9
Кошти, що отримуються бюдж. устан. від господарської та/або виробничої діяльності	3750	3750	3750	5220	5742
Питома вага, %	20,3	20,3	20,3	25,8	25,8
Плата за оренду майна бюджетних установ	400	400	400	400	440
Питома вага, %	2,2	2,2	2,2	2,0	2,0
Кошти, що отримуються бюдж.установами від реалізації майна	20	20	20	10	40
Питома вага, %	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Всього	18470	18470	18470	20170	22187

*Примітка. Складено автором на основі [32-36]

Виходячи з даних таблиці 2.6 бачимо, що найбільшу частину у надходженнях до спеціального фонду займає плата за послуги, що надаються ЗВО згідно з функціональними повноваженнями, її питома вага у структурі надходжень протягом п'яти років коливається у межах 70%. Друге місце у

структурі спеціального фонду займають кошти, що отримуються ЗВО від господарської та/або виробничої діяльності, та їх вага протягом аналізованих років коливається в межах 20%. Найменше займають плата за оренду майна бюджетних установ та кошти, що отримуються ЗВО від реалізації майна – по 2% та 0,1% кожного року відповідно. Як видно, лівова частка (три чверті) доходів спецфонду ЗВО формується за рахунок плати за навчання контрактників, близько п'ятої частини фонду наповнюється за рахунок господарської діяльності. Втім звертає на себе увагу досить мала частка надходжень за рахунок оренди майна в умовах суттєвого зменшення контингенту студентів.

Загалом, джерела надходження та напрями використання коштів спеціального фонду ЗВО у 2015-2019 роках продемонстрували досить «скромні» підприємницькі можливості. Заклад освіти не використовує повною мірою усі можливі механізми залучення додаткових фінансових ресурсів, що, в свою чергу, зумовлює обмеженість джерел надходжень до спеціального фонду. Зокрема, майже три чверті надходжень до спеціального фонду ЗВО формується за рахунок плати за навчання контрактників. Тому ЗВО доцільно було б розглянути інші, додаткові варіанти надання послуг, зокрема розвивати освітні програми для навчання за дуальною формою здобуття освіти.

2.2. Оцінка навчальних планів і фінансових можливостей впровадження дуальної форми здобуття вищої освіти в університеті

Аналізуючи стан запровадження дуальної освіти в Україні слід зазначити, що у цьому напрямку у нас уже є деякі напрацювання та здобутки, але багато чого ще потрібно досягнути. У вітчизняних ЗВО є досвід щодо проходження студентами практики на підприємствах, де вони мають практично закріпити отримані навички. Водночас у багатьох випадках ця

практика є лише формальною. Відповідно є значна кількість нарікань від підприємств щодо низької практичної підготовки випускників.

Для покращення наявного стану надання освітніх послуг в університеті у 2020 році вже здійснено деякі напрацювання з модернізації навчальних планів та співпраці з роботодавцями щодо проходження у них практики, наближеної до дуального навчання. Розпочати дослідження із впровадження дуальної форми здобуття освіти ми вирішили із аналізу заповненості бюджетних місць за факультетами ХУУП ім. Леоніда Юзькова за 2015-2019 роки (табл. 2.7) у розрізі освітніх ступенів «Бакалавр» та «Магістр».

Таблиця 2.7

Заповненість бюджетних місць у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова у 2015-2019 роках*

Освітній ступінь «Бакалавр»		
Рік	Факультет управління та економіки	Юридичний факультет
	Бюджетних місць надано/заповнено	
2015	30/30	30/30
2016	30/30	30/30
2017	30/30	30/30
2018	48/48	48/48
2019	48/48	48/48
Освітній ступінь «Магістр»		
Рік	Факультет управління та економіки	Юридичний факультет
	Бюджетних місць надано/заповнено	
2015	30/30	30/30
2016	30/30	30/30
2017	30/30	30/30
2018	48/48	48/48
2019	48/48	48/48

*Примітка. Складено автором на основі [32-36]

Виходячи з даних табл.2.7 бачимо, що протягом п'яти років за двома факультетами та освітніми ступенями спостерігається стовідсоткова заповненість бюджетних місць. Це свідчить про те, що університет та його спеціальності користуються попитом серед абітурієнтів. Крім цього, у 2018 році відбулося збільшення бюджетних місць на 37,5%. Однак ми вважаємо, що доцільним було б покращити заповненість університету студентами-контрактниками, що дозволило б залучити до ЗВО більшу частину

коштів. Тому одним з дієвих інструментів залучення студентів повинна стати можливість навчання за дуальною формою здобуття освіти.

Ще однією передумовою розвитку дуальної форми здобуття освіти стала оцінка чинників внутрішнього та зовнішнього середовища в умовах запровадження в університеті дуальної форми здобуття вищої освіти за результатами SWOT-аналізу економічного становища у Хмельницькій області. До стратегічних цілей розвитку економіки регіону належить диверсифікація структури економіки області та покращення діяльності економічних суб'єктів. Таким чином, очевидно, існує потреба у підготовці відповідних фахівців – висококваліфікованих бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування, здатних аналізувати фінансово-господарську діяльність бюджетних установ, суб'єктів господарювання різних галузей і форм власності, знати новітні способи і методи фінансової роботи, методичку та практику застосування податкового законодавства, планування доходів та витрат бюджету, контролю за цільовим використанням бюджетних коштів.

Про необхідність підготовки фахівців із цієї спеціальності свідчить і той факт, що в регіоні функціонує цілісна система органів державної влади та місцевого самоврядування як запорука майбутнього працевлаштування, а саме – 26 фінансових управлінь районних державних адміністрацій та міських рад, 30 територіальних органів Головного управління Державної фіскальної служби України в Хмельницькій області, 22 районних та міських управлінь Державної казначейської служби України. Уся система зазначених установ відчуває потребу у спеціалістах з фінансів, а також дає змогу Хмельницькому університету управління та права імені Леоніда Юзькова запровадити проєкт із підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Аналіз якісного складу службовців цих установ засвідчив, що серед 471 працівника, які працюють у 26 фінансових управліннях області, 390 осіб мають вищу освіту і лише 111 осіб – вищу фінансову освіту.

Не менш гостро постає це питання на рівні міських і районних управлінь фінансів, які забезпечені фахівцями-фінансистами лише на 23%. Дещо схожа ситуація спостерігається у Департаменті фінансів Хмельницької обласної державної адміністрації, який забезпечений фінансистами на 37%, оскільки серед 49 працівників лише 18 осіб мають вищу освіту за спеціальністю «Фінанси і кредит». Підсумовуючи, для наочності нами було узагальнено чинники, що сприяють впровадженню такого навчання та цьому перешкоджають (табл 2.8).

Таблиця 2.8

Чинники внутрішнього та зовнішнього середовища в умовах запровадження в університеті дуальної форми здобуття вищої освіти*

Позитивні чинники	Негативні чинники
тендеція запровадження дуальної форми здобуття освіти в українських освітніх закладах, що доводить необхідність розвитку дуальної форми навчання у ЗВО;	несприйняття дуальної форми здобуття освіти НПП, які розуміють необхідність скорочення кредитів, а отже і годин викладання на користь навчання на робочому місці;
значна потреба регіону у висококваліфікованих фахівцях, зокрема спеціалістах фінансів, банківської справи та страхування;	застарілі програми підготовки випускників, перепідготовки та підвищення кваліфікації викладачів, а також наставників на підприємстві;
готовність роботодавців брати участь у розробці навчальних праць, фінансуванні матеріального заохочення для студентів.	побоювання роботодавців у неперспективності такого проєкту, а саме неокупності їх інвестицій на таке навчання.

*Примітка. Розроблено автором

Незважаючи на можливі чинники, що перешкоджатимуть реалізації пілотного проєкту варто зазначити, що попит на фахівців за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування» пояснюється також стрімким поширенням та розвитком в Україні та Хмельницькій області зокрема об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ). Станом на 1 січня 2020 року в Хмельницькій області функціонує 828 ОСББ[62]. При цьому, кількість ОСББ у майбутньому буде і надалі зростати. Цілком логічно передбачити, що зростання кількості ОСББ спричинить зростання потреби у кваліфікованих економістах-фінансистах, підготовку яких можна проводити за дуальною формою здобуття освіти.

Беззаперечним є також той факт, що підприємства та організації різних видів економічної діяльності не в змозі функціонувати без допомоги кваліфікованих фінансистів. Так, на теренах Хмельниччини станом на 1 квітня 2020 року здійснюють діяльність 29,8 тис. юридичних осіб та 1,5 тис. відокремлених підрозділів без статусу юридичної особи, в тому числі товариства з обмеженою відповідальністю – 8,1 тис, приватні підприємства – 5,6 тис., органи державної влади, організації (установи, заклади) – 3,8 тис. [15].

Подібні сфери працевлаштування вимагають специфічної теоретичної та практичної підготовки фінансистів високого рівня, робота яких підлягає високій оплаті. Питання матеріального стимулювання є широким полем для дослідження співпраці роботодавців з університетом в рамках дуального навчання. Для цього нами було проведено анкетування роботодавців [5], яке дозволило проаналізувати саме фінансовий аспект стимулювання роботи студентів (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Запитання «Чи готові Ви взяти участь у проєкті з відбору студентів відповідно до специфіки Вашого підприємства і оплатою стипендії, починаючи від 500 грн.?»*

Варіанти відповідей	Кількість респондентів	У % до всіх респондентів
Проект цікавий, швидше за все взяв би участь	38	50,0
Ні, не бачу перспективи такого проєкту	11	14,5
Готовий взяти участь в проєкті, але без виплати стипендії	25	32,9
Інші відповіді	2	2,6
Всього	76	100,0

*Примітка. Складено автором на основі джерела [5]

З результатів анкетування бачимо, що 50% опитаних вважають такий проєкт вартим реалізації та виявляють бажання взяти у ньому участь, що підтверджує актуальність нашого дослідження. Натомість 50% респондентів вважають, що виплата матеріального заохочення повинна залежати від ефективності роботи студента або зовсім не бачать перспективи такого проєкту. Наступне питання стосувалося більш високого матеріального стимулювання роботи студентів (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Запитання: «Чи готові Ви платити практиканту матеріальне заохочення за успішне виконання трудових обов'язків у розмірі 40-60% від зарплати, передбаченої для цієї посади?»*

Варіанти відповідей	Кількість респондентів	У % до всіх респондентів
Так	24	31,6
Ні	10	13,2
Залежить від рівня підготовки студента	39	51,3
Інші відповіді	3	3,9
Всього	76	100,0

*Примітка. Складено автором на основі джерела [5]

Готові платити матеріальне заохочення, якщо робота студента приносить прибуток всього 31,6% опитаних, тобто лише 1/3 роботодавців. Однак позитивним є те, що 51,3% респондентів готові робити це, якщо рівень підготовки студента відповідатиме потребам роботодавця.

Наразі, все ж досить рано стверджувати про вже наявні результати з впровадження дуальної освіти в Україні. Лише деякі ЗВО її запроваджують та починають переважно з окремих спеціальностей. Водночас ця тенденція поширюється - нині на підприємствах працює досить високий відсоток випускників, які раніше там стажувалися за системою дуальної освіти.

В зв'язку з цим у ХУУП ім. Леоніда Юзькова в 2020 році було розроблено пілотний проєкт із впровадження елементів дуальної форми здобуття освіти. Це викликано ініціативою страхової компанії (СК Guardian) взяти участь у реалізації такої форми навчання в університеті. Такий проєкт плануємо реалізувати у 2021-2022 навчальному році для студентів 4 курсу бакалаврату за спеціальністю Фінанси, банківська справа та страхування. Його розробка включає в себе індивідуальне завдання студента за дуальною формою здобуття освіти, структуру вивчення навчальних дисциплін, відведених на вивчення на робочому місці та індивідуальний навчальний план підготовки студентів. Такий план передбачає навчання студента за дуальною формою здобуття освіти протягом 8 семестру та включає в себе 4-денне навчання у ЗВО та 1-денне навчання на робочому місці на тиждень з розподілом дисциплін на блок теоретичного навчання та блок практичного

стажування з підбором дисциплін, орієнтуючись на спеціалізацію роботодавця.

Оскільки цей напрям навчання є перспективним, ми вважаємо за доцільне використати власні напрацювання і для інших спеціальностей університету. Зокрема, досліджуючи Навчальний план підготовки бакалавра за освітньо-професійною програмою «Бакалавр менеджменту»[46] ми виявили, що до навчання на робочому місці у 8-му семестрі можна віднести такі дисципліни: Податковий менеджмент, Інвестиційний менеджмент та Управлінські інформаційні системи. Водночас вважаємо, що таке навчання можна починати і з 7-го семестру навчання. В такому разі до вивчення на робочому місці пропонуємо віднести дисципліни Управління конкурентоспроможністю, Управління витратами підприємства та Антикризове управління. На нашу думку, ці дисципліни найбільш повно можна вивчити саме з точки зору практичної підготовки, що дозволить ЗВО випускати більш фахово підготовлених майбутніх працівників.

Наступною спеціальністю, до якої теж можна застосувати дуальну форму здобуття освіти є Публічне управління та адміністрування. Орієнтуючись на Навчальний план підготовки бакалавра за освітньо-професійною програмою «Бакалавр публічного управління та адміністрування» [47] ми вирішили віднести до вивчення на робочому місці такі дисципліни 7-го та 8-го семестрів навчання: Інформаційна політика в Україні, Екологічний аудит, Публічні послуги, Зв'язки з громадськістю та Управління змінами. Зважаємо також на те, що цей перелік дисциплін є лише орієнтовним, а більш глибоке їх дослідження можливе при подальшій розробці аналогічного проєкту за цією спеціальністю.

Таку ж форму навчання можемо застосувати і до спеціальності Туризм, де, досліджуючи Навчальний план підготовки бакалавра за освітньо-професійною програмою «Бакалавр туризму»[48], нами було проведено аналогічну роботу, в ході якої ми виявили дисципліни, вивчення яких можливе на робочому місці. До таких належать дисципліни 7-го та 8-го

семестрів навчання, а саме: Зовнішньоекономічна діяльність підприємства, Спортивний туризм та організація спортивних заходів, Стандартизація та сертифікація в туризмі, Управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств та Ціноутворення в туризмі.

Повертаючись до спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування слід вказати, що роботодавці, які виявили ініціативу надати робочі місця студентам, є страховими компаніями. Тому для вивчення на робочому місці нами було відведено три дисципліни 8-го семестру навчання: Страхові послуги, Фінанси страхових організацій та Медичне страхування.

Зважаючи на те, що перші напрацювання у цій сфері вже є - пілотний проєкт із дуальної форми здобуття освіти у ХУУП ім. Леоніда Юзькова розроблено та підготовлено до впровадження, а аналогічні проєкти у інших ЗВО показують значні результати, наступним кроком вважаємо за необхідне надати можливість студентам та їх керівникам від підприємств отримувати матеріальне заохочення за навчання на робочому місці. Для обґрунтування такого підходу, використовуючи дані ХУУП ім. Леоніда Юзькова, проведемо розрахунки для перерозподілу коштів, який вбачаємо при скороченні годин теоретичної підготовки. При цьому визначимо винагороду наставнику, призначену за проведення практичних занять на робочому місці (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Розрахунок винагороди наставнику від університету*

Показники	грн.
Заробітна плата НПП без нарахувань	24249,4
Заробітна плата з нарахуваннями	29584,2
Кошти для перерозподілу	7396
Винагорода наставника	1849

*Примітка. Розраховано автором на основі [57]

Провівши обчислення, отримуємо 7396 грн. у розрахунок на одного студента, що підлягають перерозподілу для забезпечення практичного навчання на робочому місці (виплати матеріального заохочення наставнику, який здійснюватиме підготовку студента від вказаних фінансових установ, тощо). Окрім цього студент, який навчається за дуальною формою здобуття

освіти, вже володіє набутими вміннями та навичками, необхідними для виконання посадових обов'язків. Відтак він матиме можливість отримувати додаткове матеріальне стимулювання у вигляді стипендії від бази практики.

Підсумовуючи зазначимо, що індивідуальний навчальний план повинен бути розроблений спільно із роботодавцем. Цей аспект, а також аспект фінансового забезпечення, виплати стипендії та матеріального заохочення наставнику повинні закріпитися у тристоронньому договорі про здобуття освіти за дуальною формою. Укладання такого договору передбачає не просто проходження практики, а виконання посадових обов'язків. Саме ця особливість є однією із найбільш характерних, яка вирізнятиме українську модель дуальної форми здобуття освіти від поглибленої практики.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТІ

3.1. Модернізація навчальних планів і диверсифікація фінансового забезпечення як необхідна умова запровадження дуальної форми здобуття вищої освіти

Очевидним є те, дуальна форма здобуття освіти - це перспективний та необхідний напрямок розвитку вітчизняних ЗВО. Перші кроки із модернізації навчальних планів та розробки документаційного забезпечення такого навчання нами вже зроблено. Як зазначалося раніше, у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова пілотний проєкт із впровадження дуальної форми здобуття освіти розроблено для бакалаврату спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування. За цим проєктом студенти навчатимуться 8-й семестр, поєднуючи теоретичну підготовку у ЗВО з практичною у страховій компанії – СКGuardian.

Для реалізації цього проєкту необхідно створити документаційне забезпечення, яке регулюватиме усі аспекти співпраці кожної із сторін. Як вже неодноразово зазначалося, діяльність роботодавця, здобувача освіти та ЗВО повинна базуватися на тристоронній угоді про підготовку фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Тож нами було розроблено таку угоду про підготовку фахівців з елементами дуальної форми здобуття освіти (додаток В), а також угоду про проведення спільної навчально-практичної підготовки студентів з елементами дуальної форми здобуття освіти (додаток Г), яка регулюватиме співпрацю ЗВО та роботодавця.

Після формування угод ми розробили індивідуальний навчальний план підготовки студентів (Додаток Б). Він забезпечив навчання за дуальною формою здобуття освіти протягом 8 семестру, поділивши 5-ти денний навчальний тиждень на 4-х денне навчання у ЗВО та 1-денне навчання на робочому місці.

Наступним кроком у створенні документаційного забезпечення стала розробка структури навчальних дисциплін: Страхові послуги (додаток Є), Фінанси страхових організацій (додаток Є) та Медичне страхування (додаток Ж). Це дозволило розподілити теми лекційних та семінарських занять на вивчення в університеті та у роботодавця.

Наостанок нами було розроблено індивідуальне завдання студента за дуальною формою здобуття освіти (додаток Ж), яке створено у форматі щоденника з розподілом на структуру балів, набраних здобувачем вищої освіти за результатами навчання з кожної дисципліни, компетенції, які мають бути засвоєні під час проходження навчання у страховій компанії, критерії оцінювання керівником від страхової компанії результатів навчання та схему нарахування балів.

Однак, навіть маючи документаційну складову, односторонньо реалізувати зазначений проєкт неможливо, і, особливо, без участі у ньому роботодавців. Для вивчення їхньої думки ми знову звернулися до анкетування роботодавців з питань посилення практичної складової в

освітньому процесі[5], яке показало, що більшість роботодавців різних сфер готові бути залученими до розробки проекту з дуальної форми здобуття освіти (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Запитання: «Чи готові Ви, як потенційний роботодавець, взяти участь у проєкті проходження студентами практики за дуальною формою?»*

Варіанти відповідей	Кількість респондентів	У % до всіх респондентів
Абсолютно готовий	12	15,8
Готовий, але за своїми умовами	48	63,2
Не готовий	14	18,4
Інші відповіді	2	2,6
Всього	76	100,0

*Примітка. Складено автором на основі джерела [5]

Найбільша частина опитуваних, а саме 63,2% відповіли, що готові взяти участь у проєкті за своїми умовами. Абсолютно готовими виявились 15,8%, а не готовими - 18,4% респондентів. Такі результати показують, що більшість опитаних бачать перспективи розвитку такого напрямку навчання, однак все ж залишаються ті, хто вважають такий формат співпраці ризиковим. Наступним аспектом у дослідженні залучення роботодавців є питання їх готовності витратити час на модернізацію навчальних планів (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Запитання: «Скільки часу Ви готові витратити на формування навчальних програм для проходження практики студентом у Вашій установі/підприємстві/організації?»*

Варіанти відповідей	Кількість респондентів	У % до всіх респондентів
Не готовий, це належить до компетенції закладу освіти	18	23,7
Готовий переглянути програму від закладу освіти та внести корективи	39	51,3
Готовий бути в складі робочої групи та ходити на засідання щодо розробки навчальної програми	19	25,0
Всього	76	100,0

*Примітка. Складено автором на основі джерела [5]

Найбільша частина респондентів, а саме 51,3% відповіли, що готові переглянути програму навчання від закладу освіти та внести корективи. Тут може йти мова про підбір ними дисциплін, вивчення яких відбуватиметься на робочому місці. Активно долучатися, зокрема відвідувати засідання та бути у

складі робочої групи готові 25% опитаних. Загалом, позитивно відгукнулися на питання розробки навчальних планів 76,3% респондентів, що показує дуже гарні результати та перспективність нашого дослідження.

Загалом, проаналізувавши дані, отримані під час проведення анкетування роботодавців можна зробити висновки, що проєкт є для них цікавим. Більша частина опитаних готова взяти участь у ньому та долучитися до формування навчальних програм для підготовки студентів за дуальною формою здобуття освіти. Такі результати є позитивними та дають надію на успішне впровадження пілотного проєкту.

Зважаючи на наявність розробленого документаційного забезпечення дуальної форми здобуття освіти, а також на підтримку такого проєкту роботодавцями, вважаємо за необхідне в перспективі впровадити таку форму навчання і для освітнього рівня Магістр. Дослідивши Навчальний план підготовки магістрів за освітньо-професійною програмою «Магістр фінансів, банківської справи та страхування» [49] ми зробили висновок, що освіта на базі роботодавця може відбуватися вже з 2-го семестру 1-го року навчання. За вказаною спеціальною до вивчення на робочому місці ми пропонуємо віднести такі дисципліни: Міжнародні стандарти фінансової звітності, Управління фінансовою безпекою, Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю та Аудит і державний фінансовий контроль.

На дуальну форму здобуття освіти може бути також переведена спеціальність Публічне управління та адміністрування. Зокрема, проаналізувавши Навчальний план підготовки магістрів за освітньо-професійною програмою «Магістр публічного управління та адміністрування. Територіальне управління та місцеве самоврядування» [50] до вивчення на робочому місці можуть бути віднесені дисципліни Організація діяльності публічного управлінця, Управління ресурсами, Регіональні та муніципальні цільові програми, Технології проєктного управління в публічній сфері та Управління проєктами. Аналогічне переведення може стосуватися і

спеціалізації Бізнес-менеджмент спеціальності Менеджмент освітнього рівня Магістр.

Повертаючись до оцінки можливостей впровадження дуальної форми здобуття освіти в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова, наступним кроком було проведення анкетування науково-педагогічних працівників з багатьох регіонів України [4], яке дозволило прояснити їх бачення реалізації дуальної форми здобуття освіти. Очевидно, що підтримка науково-педагогічними працівниками дуальної форми здобуття освіти є суперечливим питанням, скільки з одного боку є можливість підвищити рівень практичної спрямованості одержуваних студентом компетенцій, а з іншого боку існує певний ризик загрози зменшення навчального навантаження професорсько-викладацького складу з відповідним зменшенням фонду оплати праці, що підтверджується результатами проведеного анкетування (табл.3.3-3.7):

Таблиця 3.3

Запитання: «Чи вважаєте Ви необхідним запровадження дуальної форми здобуття освіти у вітчизняних ЗВО?»*

Варіанти відповідей	Кількість респондентів	У % до всіх респондентів
така форма здобуття освіти актуальна та має бути запроваджена;	26	63,4
її запровадження доцільно відтермінувати через неналежне нормативно-правове забезпечення;	11	26,8
проект безперспективний, оскільки діюча/класична форма навчання є оптимальною;	3	7,3
інше.	1	2,4
Всього	41	100,0

*Примітка. Складено автором на основі джерела [4]

Результати анкетування на перший погляд можуть здатися однозначно позитивними – 63,4% опитаних вважають таке навчання актуальним. Однак, 34,1%, а це третина від загальної кількості опитаних, або бажають відтермінувати такий проєкт, або зовсім вважають його безперспективним. Аналогічні результати бачимо, аналізуючи наступні відповіді (табл.3.4)

Таблиця 3.4

Запитання: «Чи готові Ви взяти участь у проєкті із запровадження дуальної форми здобуття освіти, якщо він передбачає розподіл навантаження між ЗВО і роботодавцем?»*

Варіанти відповідей	Кількість респондентів	У % до всіх респондентів
Так;	30	73,2
Ні.	11	26,8
Всього	41	100,0

*Примітка. Складено автором на основі джерела[4]

Здавалося б, отримані відповіді є досить позитивними, однак все ж 26,8% опитаних, а це кожен третій, не бажають брати участь у такому проєкті, якщо заради цього доведеться урізати навантаження. Про це свідчать наступні результати (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Запитання: «Який відсоток кредитів ЄКТС Ви готові перерозподілити для навчання на робочому місці при запровадженні дуальної форми здобуття освіти?»*

Варіанти відповідей	Кількість респондентів	У % до всіх респондентів
До 25%	23	56,1
26-35%	7	17,1
36-50%	7	17,1
Не готовий.	4	9,8
Всього	41	100,0

*Примітка. Складено автором на основі джерела [4]

Проаналізувавши відповіді бачимо, що 65,9% опитаних готові відвести на перерозподіл менше 25% кредитів ЄКТС, або зовсім не готові зробити це. Такі результати означають, що більше половини респондентів не підтримують ідею дуальної форми здобуття освіти, оскільки розуміють, як це може вплинути на їх зайнятість та рівень доходу. Однак 34,2% респондентів вбачають необхідним віднести на перерозподіл від 26 до 50% кредитів ЄКТС, тобто третина респондентів готові активно долучитися до реалізації проєкту дуальної форми здобуття освіти.

Варто зазначити, що питання перерозподілу навантаження при запровадженні дуальної форми здобуття освіти стоїть гостро, оскільки визначивши три сторони співпраці –студенти, роботодавці та викладачі, саме останні є найменш зацікавленими, так як розуміють, що такий проєкт може знизити їх затребуваність. Однак, незважаючи на складності з реалізацією, дуальна система навчання сприяє переходу на якісно новий рівень підготовки і перепідготовки висококваліфікованих фахівців для високотехнологічного виробництва; формування загальних і професійних

компетенцій випускників закладів освіти, що забезпечують їх конкурентоспроможність і затребуваність на ринку праці; розвитку ефективної системи соціального партнерства у сфері освіти, що, у свою чергу, стає потужним чинником її модернізації.

Основне завдання упровадження дуальної форми здобуття освіти – усунути недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих працівників, подолати розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом, та підвищити якість підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання. Реалізація цих завдань неможлива без модернізації навчальних планів. Питання їх ще потребує доопрацювання, адже кожен варіант прив'язки до загального обсягу кредитів ЄКТС для всієї програми чи для навчального року має свої переваги і недоліки. Все ж, необхідною умовою при формуванні нових навчальних і робочих планів є визначення найкомфортнішого періоду для переходу студента на дуальну форму здобуття освіти. Це питання є дискусійним, про що свідчать результати опитування науково-педагогічних працівників (табл.3.6).

Таблиця 3.6

Запитання: «З якого курсу, на Вашу думку, доцільно запроваджувати дуальну форму здобуття освіти у вітчизняних ЗВО?»*

Варіанти відповідей	Кількість респондентів	У % до всіх респондентів
з другого семестру 2-го курсу;	1	2,4
з першого семестру 3-го курсу;	1	2,4
з другого семестру 3-го курсу;	13	31,7
з першого семестру 4-го курсу;	17	41,5
з другого семестру 4-го курсу;	8	19,5
інше.	1	2,4
Всього	41	100,0

*Примітка. Складено автором на основі джерела[4]

Як бачимо, найбільше опитаних (41,5%) вважають, що оптимальним періодом для переходу на дуальну форму здобуття освіти є перший семестр 4-го курсу, наступну позицію (31,7%) займає другий семестр 3-го курсу. Все ж такі результати не суттєво прояснюють ситуацію, оскільки дотримання норми в 30% від кредитів із прив'язкою до навчального року за умови

переходу на дуальну форму здобуття освіти на останньому курсі може призвести до маніпуляцій, адже в такому випадку в середньому цей показник складатиме близько 10% від загального обсягу кредитів. Для дуальної форми це замало. Для прикладу, якщо бакалаврська програма – 240 кредитів, то 20% – 48 кредитів.

Якщо студент переходить на дуальне навчання на 4 курсі, то на теоретичне навчання, виконання дипломної роботи залишається 12 кредитів, що є недостатнім. Тому, підтверджуючи результати опитування варто зазначити, що для вищої освіти у багатьох випадках перехід на дуальну форму здобуття освіти може відбуватися на 3-4 курсах, доцільно або не виставляти поріг загалом, або зробити нижній поріг хоча б на рівні 10% відносно загального обсягу кредитів (тоді для одного року це буде більше третини). З іншого боку, теоретичного навчання на 4 курсі може і взагалі не бути. Питання кредитів є спірним ще з огляду на те, що одна з німецьких моделей співвідносна з вітчизняною заочною формою здобуття освіти. Кількість кредитів ЄКТС для навчання за заочною формою значно менша, але присвоєна кваліфікація не відрізняється від присвоєної здобувачеві, що навчався за денною формою. Також варто враховувати, що освітні закони передбачають право здобувача поєднувати форми здобуття освіти. У цьому випадку в документі про освіту може бути зазначено поєднання форм, зокрема, у відсотках. Головне пам'ятати, що відома німецька формула розподілу 30% (в ЗВО) на 70% (у роботодавця) характерна виключно для рівня професійнотехнічної освіти. Вища школа не може нею користуватися.

Відкритим також залишається питання контролю та оцінювання результатів студента, яких він досягає при дуальній формі здобуття освіти, зокрема на робочому місці. Практика показує, що контроль виконання індивідуального навчального плану та оцінювання результатів навчання здобувачів освіти за дуальною формою здійснюють заклад освіти спільно із роботодавцем відповідно до Положення про організацію освітнього процесу закладу освіти за дуальною формою та вимог освітньої програми. ЗВО та

роботодавці мають в індивідуальному порядку узгодити участь роботодавця в поточному оцінюванні та атестації. Зокрема, частина викладачів зацікавлені в участі роботодавців тільки в атестації, тоді як інші – й в поточному оцінюванні, про що свідчать відповіді науково-педагогічних працівників на запитання у розробленій нами анкеті (табл.3.7) .

Таблиця 3.7

Запитання: «Чи доцільно закладу вищої освіти запрошувати наставника (представника роботодавця) на підсумковий контроль для оцінювання знань, набутих студентом під час навчання на робочому місці?»*

Варіанти відповідей	Кількість респондентів	У % до всіх респондентів
Так;	23	56,1
Ні;	11	26,8
Варто провести екзамен на робочому місці навчання студента;	7	17,1
Всього	41	100,0

*Примітка. Складено автором на основі джерела[4]

Проаналізувавши отримані відповіді бачимо, що 73,2% опитаних все ж вважають за потрібне залучати роботодавців до оцінювання знань, набутих студентом під час навчання на робочому місці. Тоді як на противагу їм виступають 26,8% опитаних. Все ж, практика партнерства українських ЗВО та роботодавців свідчить, що домовленості можуть бути настільки різноманітними, що їх важко унормувати, або звузити до 1-2 варіантів.

Повертаючись до питання фінансового забезпечення дуальної форми здобуття освіти, слід зосередити увагу на необхідності диверсифікації джерел її фінансування. Як вже згадувалося раніше, найбільш звичними для вітчизняних реалій є фінансування за рахунок бюджету (навчання за державним замовленням) та фінансування за кошти фізичних або юридичних осіб (контракте навчання). Вважаємо за необхідне розглянути додаткові варіанти фінансового забезпечення здобуття освіти, зокрема грантове та корпоративне фінансування. Відомо, що у 2020 році частка грантового фінансування в загальному обсязі фінансування наукових досліджень та розробок становить 4,95%, що на 2,15% більше, ніж у 2019 році [56]. Очевидно, що позитивна тенденція у грантовому фінансуванні є, однак цей

напряму потребує додаткових розробок та адаптації до дуальної форми здобуття освіти.

На підтримку вищезгаданих джерел фінансування є дані, що у перспективі вища освіта фінансуватиметься переважно за рахунок приватних джерел. Держава фінансуватиме лише замовлення державних установ та надаватиме гранти 10% талановитих випускників [68] (табл.3.8).

Таблиця 3.8.

Державне та приватне фінансування випускників шкіл*

Спосіб фінансування	Державне грантове фінансування	Замовлення державних установ (для потреб держави)	Кошти фізичних та юридичних осіб
Відсоток від випускників шкіл, %	10	20	70

Примітка. Складено автором на основі джерела[68].

З даних табл.3.8. бачимо, що найбільша частка фінансування здобуття освіти (70%) припадає на кошти фізичних та юридичних осіб. Це означає, що в умовах обмеженого державного фінансування постає необхідність пошуку альтернативних джерел фінансового забезпечення здобуття вищої освіти. Сюди можуть належати як державне грантове фінансування, так і корпоративне фінансування (гранти корпорацій: підготовка талановитих випускників шкіл під замовлення компаній, корпорацій). В свою чергу державне грантове фінансування виступатиме як інструмент заохочення талановитих студентів працевлаштовуватися у державні органи, які найбільше потребують нових, фахово підготовлених спеціалістів. Тоді корпоративне фінансування дозволить залучати студентів до розробки бізнес-проектів, реально існуючих на підприємстві (установі, організації) та дозволить отримувати їм практичну підготовку.

Зважаючи на поточний стан недофінансування системи вищої освіти в Україні існує необхідність впровадження альтернативних способів фінансового забезпечення. Тому, широке застосування державних та корпоративних грантових механізмів фінансування здобуття вищої освіти дозволить покращити фінансовий стан ЗВО, зменшити навантаження на

державний бюджет, що дозволить досягнути позитивного соціального ефекту шляхом генерації молодих кваліфікованих працівників.

Отже, результати проведеного аналізу підтверджують можливість і необхідність розвитку дуальної форми здобуття освіти у вітчизняних реаліях. І хоча впровадження дуальної форми організації навчання можливо швидше реалізувати в професійній та професійно-технічній освіті (зважаючи на більш практичне спрямування освітнього процесу у цих закладах), вважаємо, що її нескладно пристосувати до умов ЗВО за окремими спеціальностями.

3.2. Стратегічні фінансові рішення як інструмент формування системи фінансового забезпечення дуальної форми здобуття вищої освіти

Зважаючи на актуальність дуальної форми здобуття освіти необхідно позитивно відмітити кроки із її впровадження у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова. Враховуючи значні напрацювання щодо документального забезпечення такого навчання, наявність студентів та роботодавців, готових взяти участь у такому проєкті, логічно постало питання фінансового забезпечення такої форми здобуття освіти. Досліджуючи можливі варіанти фінансового забезпечення дуального навчання у інших вітчизняних та закордонних ЗВО, постала необхідність визначити найоптимальніший варіант фінансового забезпечення на базі вищезгаданого ЗВО. У зв'язку з цим ми звернулися до Стратегії розвитку Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2016-2020 роки [51]. Нами виявлено, що у зазначеній стратегії не вказано про перспективи впровадження дуальної форми здобуття освіти, а відповідно і її фінансування, тому вважаємо за необхідне проаналізувати різні варіанти та запропонувати власне бачення фінансування такого навчання.

Звернувшись до іноземного досвіду ми визначили, що достатньо дієвою є підтримка навчання працівників компаній і студентів у Німеччині, в якій виокремлюють державну форму фінансування, приватну (плата за навчання, фонди фінансування профтехосвіти роботодавцями), співфінансування (податкові пільги, ваучерне фінансування (ресурси спрямовуються за студентом), кредити) [12, с. 227]. Перебуваючи у пошуках найоптимальнішої форми фінансового забезпечення дуальної форми здобуття освіти, анкетування роботодавців [5] показало, що українські роботодавці є готовими до фінансування такої форми навчання. Про це свідчать отримані результати (табл. 3.9), зокрема щодо виплати студентам частини зарплати за виконання ними посадових обов'язків під час навчання на робочому місці.

Таблиця 3.9

Запитання: «Чи готові Ви платити практиканту у розмірі 40-60% зарплати відповідної посади за виконання ним посадових обов'язків?»*

Варіанти відповідей	Кількість респондентів	У % до всіх респондентів
Так	24	31,6
Ні	10	13,2
Залежить від підготовки студента	39	51,3
Інші відповіді	3	3,9
Всього	76	100,0

*Примітка. Складено автором на основі джерела [5]

У своїх відкритих відповідях роботодавці зазначили, що готові виплачувати матеріальне заохочення, але якщо робота студента приносить прибуток. При цьому підраховано, що 31,6% роботодавців уже готові матеріально стимулювати студентів під час їхнього навчання за дуальною формою здобуття освіти, а 51,3% роботодавців, вважають, що розмір зарплати на відповідній посаді залежить від підготовки студента. Звісно, ми можемо розглянути і варіант реалізації проєкту на безоплатній основі. Однак, зважаючи на результати класичної практики, яку ми спостерігаємо на сучасному рівні розвитку освіти, можемо зробити висновки, що такий спосіб організації проходження практики не дає гарних результатів та зводиться до того, що студент відвідує базу практики лише в перший та останній день.

Ми вважаємо, що на етапі становлення дуальної форми навчання університету необхідно прийняти власну Концепцію дуальної форми здобуття освіти, яка регулюватиме аспекти співпраці сторін та увійде як елемент Стратегії розвитку університету на майбутні роки. Це дозволить передбачити необхідні фінансові ресурси для реалізації дуального навчання, яке, на нашу думку, стане одним із стратегічних напрямків розвитку вищої освіти.

Тому, вважаємо необхідним здійснити пошук стратегічних фінансових рішень як інструменту формування системи фінансового забезпечення дуальної форми здобуття вищої освіти. Концептуальне бачення системи фінансового забезпечення дуальної форми навчання у ЗВО не повинно іти в розріз з уже наявною Концепцією [30]. В зв'язку з цим логічним є здійснити

побудову механізму локальної Концепції, опираючись на засади всеукраїнської (рис. 3.1).

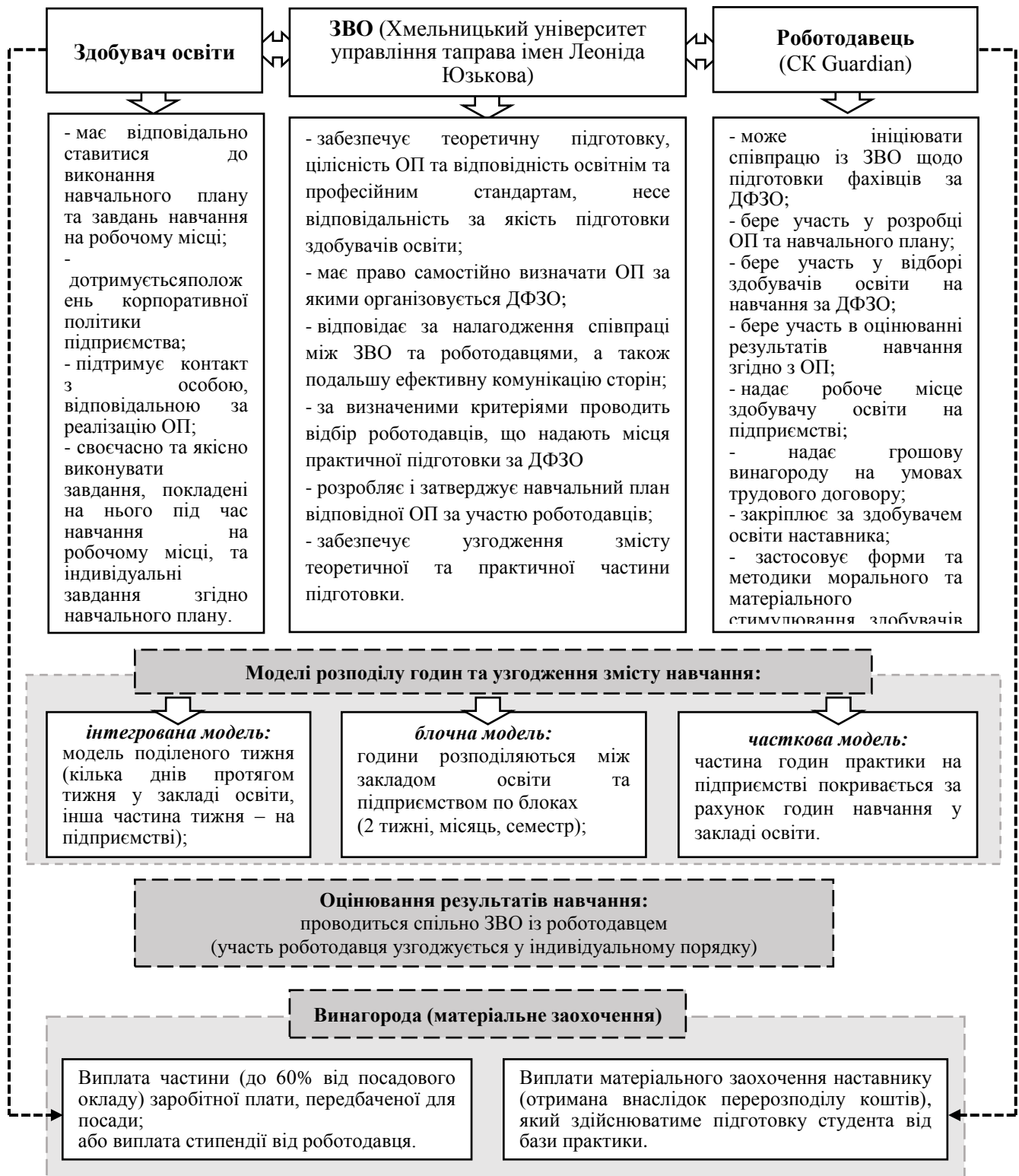

Рис.3.1 Концептуальне бачення системи фінансового забезпечення дуальної форми здобуття вищої освіти у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова*

*Примітка. Складено автором

Для більш чіткого розуміння механізму фінансового забезпечення такого навчання проведемо розрахунки. Розрахунок витрат та вигоди роботодавця (табл. 3.9) здійснено за умови взяття на дуальну форму навчання двох студентів, так як за підрахунками ми виявили, що такий проект стає вигідним роботодавцю хоча б від двох студентів. Слід зауважити, що за основу для розрахунків ми взяли мінімально можливу оплату праці студента.

Таблиця 3.10

Розрахунок витрат та вигод роботодавця*

Витрати	Вигоди
15833 грн. заробітна плата двох студентів	14792 грн. оплата праці наставництва за двох студентів
-	15833 грн. економії на заробітній плані (50% від посадового окладу)
-	7125 грн. економії витрат на адаптацію праці.

*Примітка. Розраховано автором

З даних табл.3.10 бачимо, що вигоди роботодавця від дуальної форми здобуття освіти є значно більшими, ніж його витрати (37750 грн. проти 15833 грн.). Зрозуміло, що роботодавець отримує фінансову винагороду за наставництво, однак крім цього, оплачуючи лише 50% від посадового окладу, іншу половину він економить. А опираючись на дослідження В. Блісса [68] ми можемо зробити висновок, що у перший місяць роботи новий працівник функціонує всього на 25% продуктивності, що означає вартість втраченої продуктивності у 75% заробітної плати. Таким чином, готуючи собі протягом року стажування майбутнього працівника, роботодавець уникає також подальших витрат, які виникнуть на адаптацію нового працівника.

Для порівняння, оплата праці найманого працівника в годину становить 49,4 грн., а оплата праці студента за дуальною формою навчання обійдеться 24,7 грн., тобто на 50% менше. Мотивацією роботодавців, які готові платити заробітну плату та забезпечують студентам фахову підготовку, повинно стати формування рейтингу кращих роботодавців. На основі такого рейтингу ті роботодавці, які найкраще забезпечать студентів умови навчання на

робочому місці, мають можливість за бажанням самостійно відібрати кращих студентів, провівши із ними співбесіду. Це дозволить забезпечити принцип конкурсного відбору як для роботодавців, так і для студентів.

Окрім глибокої фахової підготовки, можливості подальшого працевлаштування за спеціальністю та набуття корисних практичних навичок студент, під час навчання за дуальною формою здобуття освіти отримує і фінансову вигоду (табл. 3.11)

Таблиця 3.11

Розрахунок витрат та вигод здобувача освіти*

Витрати	Вигоди
3396 грн. на оплату навчання за 4 роки.	7916,5 грн. заробітна плата за рік.

*Примітка. Розраховано автором

З розрахунків бачимо, що доплачуючи кожного року 849 грн. за дуальну форму здобуття освіти (3396 грн. за чотири роки навчання) студент, вдобавок до цінного багажа знань на умінь, отримує фінансову компенсацію за виконання посадових обов'язків на робочому місці один день на тиждень.

Що стосується ЗВО, перерозподіл кредитів ЄКТС призведе до необхідності скорочення частини науково-педагогічних працівників. З огляду на суму витрат ЗВО (369800 грн.) необхідно вивільнити 3 працівника, що дозволить покрити зазначену суму. Однак, зважаючи на нові зобов'язання, які з'являються у ЗВО при введенні такої форми навчання, ми одразу пропонуємо ввести нову штатну одиницю, посадові обов'язки якої включатимуть ведення дуальної форми здобуття освіти, зокрема укладання угод, складання рейтингу роботодавців, забезпечення співпраці сторін тощо. Тому, по факту у ЗВО відбудеться вивільнення двох штатних одиниць, а не трьох. Таке нововведення зменшить суму економії на заробітній платі вивільнених працівників, відповідно не повністю покриє витрати ЗВО на впровадження дуальної форми здобуття освіти.

Незважаючи на це, варто забезпечити беззбитковість дуальної форми здобуття освіти. Теоретично в майбутньому це має компенсуватися формулою розподілу видатків державного бюджету на вищу освіту між ЗВО.

(табл. 3.12). Адже обсяг фінансування залежатиме від комплексного показника діяльності і-го закладу вищої освіти (A_i). До розрахунку останнього (крім показників розрахункового контингенту здобувачів вищої освіти (PK_i), масштабу діяльності (M_i), регіональної підтримки (PP_i), наукової діяльності (H_i) та показника міжнародного визнання (MB_i)) використовується показник працевлаштування випускників (PB_i), який віднесено до формули (1).

$$A_i = PK_i * M_i * PP_i * H_i * MB_i * PB_i \quad (1)$$

Таблиця 3.12

Етапи введення Формули розподілу видатків державного бюджету на вищу освіту між ЗВО*

Етап и	Період	Застосування
I	з 1 січня 2020 р.	до закладів вищої освіти державної форми власності, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки та здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти за державним замовленням (крім Київського національного університету імені Тараса Шевченка)
II	з 1 січня 2021 р.	до закладів вищої освіти державної форми власності, що належать до сфери управління інших державних замовників, до сфери управління яких належить більше одного закладу вищої освіти, та здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти за державним замовленням, а також до Київського національного університету імені Тараса Шевченка, закладів вищої освіти приватної форми власності
III	з 1 січня 2022 р.	до закладів вищої освіти державної форми власності незалежної сфери управління

*Примітка. Узагальнено на основі джерела [56]

З наведеної формули очевидно, що бюджетне фінансування отримуватимуть ЗВО з кращими результатами діяльності, зокрема і у працевлаштуванні студентів. Тут лише зауважимо, що у формулі показник працевлаштування випускників, до запровадження моніторингу їхньої зайнятості, дорівнюватиме одиниці. Відтак передбачаємо у перспективі зростання вагомості цього показника, як і те, що максимального значення його зможуть досягати ЗВО з добре налагодженою дуальною формою організації навчання, яка сприятиме працевлаштуванню [60]. Однак наразі такий механізм розподілу коштів знаходиться на етапі розробки, тому ми пропонуємо кошти, яких бракуватиме (169800 грн.) компенсувати шляхом

збільшення вартості навчання студентів-контрактників за дуальною формою навчання(табл.3.13).

Таблиця 3.13

Розрахунок вартості одного року навчання студента за традиційною та дуальною формами здобуття освіти*

Вартість одного року навчання студента бакалаврату факультету управління та економіки	
Денна форма (традиційна)	14780 грн.
Дуальна форма	15629 грн.

*Примітка. Розраховано автором

Отже, з розрахунків бачимо, що збільшення вартості навчання на 849 грн. в рік дозволить за 4 роки принести ЗВО 3396 грн. з одного студента, а враховуючи анкетування студентів для дослідження проблеми освіти щодо поєднання теоретичного навчання та практики [6], навчатися за дуальною формою здобуття освіти виявили бажання 53,2% опитаних. Взнявши середню кількість студентів одного року навчання бакалаврату факультету управління та економіки Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (100 студентів)та виокремивши з них половину, що бажають навчатись за дуальною формою, ми отримуємо суму 169800 грн. за чотири роки навчання, що повністю покриває витрати ЗВО на запровадження проєкту.

Що стосується бюджетної форми навчання, для таких студентів механізм застосування дуальної форми здобуття освіти матиме декілька принципових відмінностей. Перший варіант набору студентів за дуальною формою полягає у тому, що кількість бюджетних місць за цією формою навчання повинна бути погоджена до початку бюджетного року. Пізніше, в ході освітнього процесу визначається кількість студентів в ЗВО, які виявили бажання навчатися за дуальною формою. Змоделюємо ситуацію, коли бажаючих навчатись на бюджетній формі дуальної форми здобуття освіти виявилось більше, ніж відведено для цього місць. В такому випадку вважаємо за необхідне провести конкурс, за результатами якого і відібрати найкращих студентів.

Зазначимо, що кількість бюджетних місць на навчання за дуальною формою здобуття освіти для нашого ЗВО необхідно погоджувати в обласній раді. Тому варіантом вирішення збільшення вартості такого навчання є закладення в калькуляцію обласної ради відшкодування на суму 849 грн. за один рік навчання. Водночас обласна рада виступає як замовник, і це дає їй можливість рекомендувати потенційні об'єкти для проходження дуального навчання орієнтуючись на потреби обласного ринку праці. Таким чином, це забезпечить вирішення регіональних проблеми ринку праці і дозволить заповнити вакантні посади молодими фахово підготовленими кадрами.

Другий варіант є безоплатним для обласної ради і передбачає, що вона не закладає в калькуляцію вищу вартість навчання, а студент вступає за рейтингом на дуальну форму здобуття освіти за тією ж калькуляцією, що і інші студенти. В такому випадку, він йде на практику за дуальною формою на 4 курсі без фінансової винагороди праці наставнику. Таку практику рекомендуємо здійснювати на базі державних органів, наприклад Казначейства, Фінансових управлінь, фінансових відділів тощо). Недоліком цієї системи те, що державний службовець, який виступає потенційним наставником (ментором) отримає збільшення навантаження без додаткової за це оплати. Однак, така робота може бути компенсована преміюванням за основним місцем роботи такого службовця в ті місяці, коли він здійснював наставництво.

Таким чином, успішна реалізація впровадження дуальної форми здобуття освіти забезпечить для кожної із сторін ряд переваг. Зокрема, для ЗВО це: підвищення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг; доступ до актуальної інформації про поточний стан розвитку професій та видів економічної діяльності, що дає змогу ЗВО готувати фахівців, які завжди є затребуваними на ринку праці; підвищення якості освіти за рахунок адаптації освітніх програм до вимог роботодавців; розширення можливостей для прикладних наукових досліджень.

Відповідно, студенти, які навчатимуться за дуальною формою здобуття освіти, отримують такі переваги: поєднання теоретичних знань з практичним досвідом роботи з метою підвищення рівня кваліфікації; можливість отримання першого робочого місця за спеціальністю ще під час навчання; наявність до завершення навчання стажу роботи, необхідного для подальшого професійного зростання; отримання практичного досвіду та можливості заробітку (отримання грошової винагороди) не відриваючись від навчання.

Роботодавець, взявши участь у цьому проєкті, отримає такі переваги: можливість впливу на процес підготовки фахівця для забезпечення його необхідними знаннями, вміннями та компетентностями; отримання кваліфікованих кадрів, готових якісно працювати без додаткових витрат на ознайомлення із робочими процесами на підприємстві чи на додаткове вузькоспеціалізоване навчання; відбір найперспективніших здібних студентів для постійного подальшого працевлаштування.

З урахуванням зазначеного, на нашу думку, у ЗВО було б доцільно передбачати не лише підготовку найманих працівників за дуальною формою організації навчання, але й бізнесменів і майбутніх власників фірм у відповідних спеціальностях. Ідеться про декілька напрямів розробки освітньо-професійних програм, зокрема: традиційна ОПП (не передбачає дуальної форми організації навчання); ОПП підготовки найманих працівників з дуальною формою здобуття освіти; ОПП з продукуванням підприємницьких навичок і набуттям підприємливості для певної спеціальності з елементами дуальної форми організації навчання (на якій студенти разом із викладачами розроблятимуть бізнес-проєкти і пропонуватимуть їх власникам фірм з установами відрахуваннями коштів в університети). Останній напрям вважаємо як альтернативу другому та/або запобіжник для збереження навантаження для науково-педагогічних працівників університетів з одночасним створенням стимулів для капіталізації академічного капіталу [59].

Отже, проаналізувавши зарубіжний досвід фінансування вищої освіти, дослідивши вітчизняні приклади реалізації елементів дуальної форми здобуття освіти, врахувавши думку роботодавців та науково-педагогічних працівників у контексті вітчизняних перешкод реалізації такої форми здобуття освіти очевидним є те, що нова система навчання за дуальною формою повинна базуватися на наступних засадах: якісного реформування освіти та її фінансування у контексті дуальної форми здобуття освіти; підвищення ефективності і результативності навчання шляхом впровадження дуальної форми здобуття освіти завдяки використанню запропонованого Механізму дуальної форми здобуття освіти; задоволення потреб роботодавців шляхом покращення практичної вузькоспеціалізованої підготовки студентів; реалізації довгострокових цілей державної політики в контексті євроінтеграції.

ВИСНОВКИ

Дослідивши наявні способи фінансування здобуття вищої освіти, сутність дуальної форми здобуття вищої освіти, способи її фінансового забезпечення, та здійснивши розробку заходів для впровадження такої форми здобуття освіти у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова зроблено наступні висновки:

1. Визначено, що дуальна форма здобуття освіти – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання у закладах з навчанням на робочих місцях для набуття певної кваліфікації на основі договору. Обґрунтовано, що фінансове забезпечення дуальної форми здобуття освіти є методом фінансового механізму, за допомогою якого формують і використовують фонди фінансових ресурсів стейкхолдерів, вказаних у тристоронній угоді, який характеризує зміст впливу фінансів на різні аспекти співпраці цих зацікавлених осіб. Таке узагальнення дуальної форми здобуття освіти та виокремлення фінансового забезпечення як методу фінансового механізму дозволяють визначити місце кожної із категорій, коректно їх тлумачити і розуміти роль в організації освітнього процесу.

2. Проаналізовано наукові підходи до фінансового забезпечення дуальної форми здобуття вищої освіти, які свідчать, що фінансування здобуття освіти залежить від базового підходу до його здійснення та передбачає вибір з можливих альтернатив: бюджетне фінансування з використанням державних зобов'язань, комерційне фінансування, спонсорські внески, комбіноване фінансування, пряме бюджетне фінансування, корпоративне фінансування, грантове кредитування, пряме бюджетне фінансування за програмно-цільовим методом тощо. Встановлено, що реалізація кожної із форм навчання потребує підбору найоптимальнішого варіанту фінансування та є одним із інструментів успішного запровадження нових форм здобуття освіти.

3. Визначено, що стан фінансового забезпечення Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова протягом останніх років характеризується збільшенням спеціального фонду (на 9-10%), що вказує на те, що університет мав можливість розширити спектр своїх послуг (залучити більшу кількість абітурієнтів або відкрити нові спеціальності), створивши таким чином умови для ще більшого надходження коштів до спеціального фонду. Обґрунтовано, що за умови тристоронньої співпраці у ЗВО є усі умови для реалізації пілотного проекту запровадження дуальної форми здобуття освіти, що в перспективі дозволить збільшити кількість студентів, залучити додаткові джерела фінансування та забезпечити підготовку висококваліфікованих випускників.

4. Здійснено оцінку навчальних планів Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, в ході якої виявлено, що у 2020 році ЗВО провів ряд заходів із модернізації навчальних планів та співпраці з роботодавцями щодо реалізації пілотного проекту дуальної форми здобуття освіти. Крім цього, визначено спеціальності, які можуть підлягати переведенню на дуальну форму здобуття вищої освіти, період такого переведення, дисципліни, які вивчатимуться на робочому місці, а також розраховано суму фінансового заохочення роботодавця. Встановлено, що питання фінансового забезпечення, виплати стипендії та матеріального заохочення наставнику повинні закріпитися у тристоронньому договорі про здобуття освіти за дуальною формою.

5. Запропоновано модернізацію навчального плану для бакалавра спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, а також розроблено документаційне забезпечення проекту дуальної форми навчання, яке включає угоду про підготовку фахівців з елементами дуальної форми здобуття освіти, угоду про проведення спільної навчально-практичної підготовки студентів з елементами дуальної форми здобуття освіти, індивідуальний навчальний план підготовки студентів, структуру навчальних дисциплін та індивідуальне завдання студента за дуальною формою здобуття

освіти. Обґрунтовано диверсифікацію джерел фінансового забезпечення, яке складається із бюджетного фінансування, фінансування за рахунок фізичних та юридичних осіб, грантового та корпоративного фінансування. Використання таких способів фінансового забезпечення дозволить зменшити навантаження на державний бюджет та створить умови для генерації молодих кваліфікованих працівників.

6. Запропоновано стратегічні фінансові рішення для впровадження дуальної форми здобуття освіти, проведено опитування роботодавців, яке дало змогу оцінити їх готовність виплачувати матеріальне заохочення студентам, а також розраховано витрати та вигоди сторін. Розглянуто найоптимальніші варіанти фінансового забезпечення дуального навчання (державне фінансування, за рахунок фізичних та юридичних осіб, грантове та корпоративне фінансування). Запропоновано зміни щодо оплати вартості навчання за дуальною формою здобуття вищої освіти на контрактній основі та визначено механізми її реалізації за бюджетною формою навчання. Визначено, що отримані розрахунки дозволять забезпечити беззбитковість дуальної форми здобуття освіти.

Отже, дуальна форма здобуття освіти повинна стати засобом формування молоді генерції кваліфікованих фахівців і, завдяки тісному зв'язку зі сферою праці, забезпечити оптимальний старт трудового життя. Особливе значення при розробці політики та стратегії освітньої діяльності має надаватися як узгодженню позицій і співпраці роботодавців, ЗВО та студентів, так і розробці ефективної моделі фінансового забезпечення такого навчання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Абашкіна Н. В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині: монографія. Вища школа, Київ, 1998. 207 с.
2. Амеліна С. М. Особливості дуальної системи вищої професійної освіти у навчальних закладах Німеччини. Проблеми трудової і професійної підготовки: зб. наук. праць. 2010. №15. С. 107–112
3. Амоша О. І., Землянкін А.І., Моїсеєв Г.В. Сучасні підходи щодо здійснення взаємодії академічної науки, освіти і промислового виробництва. Економіка та держава, 2007. № 3. С. 4–7.
4. Анкетування науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти з питань посилення практичної складової в навчальному процесі, 2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://docs.google.com/forms/d/1v3aDSrrF8R-pfgfw5N0wpZz94SgSvTBdA8-wQgvUNMs/edit#responses>
5. Анкетування роботодавців з питань посилення практичної складової в навчальному процесі, 2019 [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://docs.google.com/forms/d/1YUsORx1dduCI3qdxYfFO3TkMHMJctHtFT20G8R68_k8/edit#responses
6. Анкетування студентів для дослідження проблеми освіти щодо поєднання теоретичного навчання та практики., 2019 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://docs.google.com/forms/d/1NkG-AXg2PPOP13Pr8rOa0DdIkLUbPMNGQxI88wGQO-w/edit>
7. Боголіб Т. М. Фінансування вищої освіти України: проблеми і перспективи їх вирішення. American Scientific Journal. 2017. № 1 (9). С. 70–78., с. 76
8. Бучковська Я. Г., Баранецька О. В. Фінансування освіти в Україні: стан і перспективи. Університетські наукові записки. 2017. № 4. С. 259-271.

9. Варналій З. С. Фінансове забезпечення вищих навчальних закладів України – справа державна. Економічний вісник університету. 2018. № 36 (1). С. 9–17
10. Василик О.Д. Теорія фінансів: НІОС. Київ, 2000. 416 с.
11. Вем'ян В. Г., Тер-Ованес'ян В.Г. Дуальна форма професійної освіти як умова ефективного рішення завдань модернізації освіти. Психологія: реальність і перспективи. 2015. №5. С. 29-34. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prp_2015_5_8.
12. Власова І. В. Фінансування вищої освіти у Німеччині. Передові освітні практики: Україна, Європа, Світ: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. «Передові освітні практики: Україна, Європа, Світ», 16 – 17 листопада 2019 р., К.: Педагогічна думка, 2019. С. 227 – 228.
13. Герлянд Т. М., Дрозіч І. А., Кулалаєва Н. В., Романова Г. М., Шимановський М. М., Кулалаєва Н. В. Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: практ. посіб. Житомир: «Полісся», 2019. 304 с.
14. Грехова О.В. Механізм впровадження концепції дуальної освіти в український освітній простір. Потенціал сучасної науки: зб. матеріалів доп. учасн. IV Міжнар. наук.-практ.конф. МЦНД. Київ, 2019. С. 28-30.
15. Грехова О.В. Організація дуальної форми здобуття освіти в умовах карантину. Щорічна звітна наукова конференція здобувачів вищої освіти Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова. 2020. №. С.118-121
16. Головне управління статистики у Хмельницькій області. Режим доступу: http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/statinf/edrpoу/edrpoу_geopfg/edrpoу_opf1219.htm
17. Дроздова А. О. Світовий досвід професійного навчання і розвитку персоналу. Актуальні проблеми економічного та соціального розвитку виробничої сфери. ДВНЗ «Донецький національний технічний університет», 2012. Т. 1. С. 94–96

18. Дуальна освіта в Україні: Матеріали прес-конференції фахівців Міністерства освіти і науки України 29 січня 2018 року. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://youtu.be/o8J3QZYUKso>
19. Економічна енциклопедія [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://enbv.narod.ru/text/Eco%20nom/encyclo/spiski/z.html>
20. Закон України «Про освіту» від 23 травня 1991 року №1060-ХІІ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>.
21. Звіт про надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги за 2019 рік, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020 р. 4 с.
22. Звіт про надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги за 2018 рік, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019 р. 4 с.
23. Звіт про надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги за 2017 рік, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2018 р. 4 с.
24. Звіт про надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги за 2016 рік, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2017 р. 4 с.
25. Звіт про надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги за 2015 рік, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2016 р. 4 с.
26. Каленюк І.С. Проблеми удосконалення фінансово-економічного управління системою освіти. Вісник Київського Національного університету технологій та дизайну. 2013. №5. С.172-178.
27. Касич А. О., Циган В. А. Особливості фінансування вищої освіти в Україні та інших країнах світу. Ефективна економіка. 2013. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2587> (дата звернення 25.12.18).
28. Катаєв О. П. Підходи до управління інноваційною діяльністю науково-освітнього комплексу. Економіка України. 2007. № 1. С. 88–93

29. Китова Г. А. Кузнецова Т.Е. Интеграция науки и образования в экономике знаний: Информационное общество. 2005. № 5. С. 32–36.
30. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: 2-е вид., перероб. та доп. Київ: ЦУЛ, 2002. 495 с.
31. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти від 19 вересня 2018 року № 660-р [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://btsau.edu.ua/sites/default/files/Faculties/osvita/dualna/pidgotovki-fakhivtsiv-za-dualnoyu-formoyu.pdf>
32. Кошторис Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2015 рік: Наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2012 р. № 57. 3 с.
33. Кошторис Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2016 рік: Наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2012 р. № 57. 3 с.
34. Кошторис Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2017 рік: Наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2012 р. № 57. 4 с.
35. Кошторис Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2018 рік: Наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2012 р. № 57. 3 с.
36. Кошторис Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2019 рік: Наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2012 р. № 57. 3 с.
37. Красільник О.В. Проблеми та перспективи фінансування вищих навчальних закладів України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2015. № 2 (167). С. 110-117. Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2015/167-2/18>
38. Кулакова М. Н. Международные модели финансирования вузов и их применение для вузов в период реформирования системы высшего

образования. Территория новых возможностей. Вестник Владивостокского гос. ун-та экономики и сервиса. 2011. № 1 (10). С. 67

39. Кучеренко Д. Г., Мартинюк О. В. Стратегії розвитку освітніх систем країн світу : монографія. Київ : ІПК ДСЗУ, 2011. 312 с.

40. Левицкий Ю. В. Становление целостности образования, науки и производства в информационном обществе : автореф. дисс. ... д-ра филос. наук : спец. 09.00.01. Омск. 2007. 30 с.

41. Лікарчук І. Л. Управління системами підготовки кваліфікованих робітників в Україні (1888–1988 рр.): монографія. Київ.:Вища школа. 1998. 256 с.

42. Малік Є. О. Фінансування вищої освіти: сучасні тенденції та зарубіжний досвід. Ефективна економіка. 2014, № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3259> (дата звернення: 25.12.18)

43. Миколайчук І.П., Мельник Н.Ю. Перспективи розвитку дуальної освіти в Україні. Передові освітні практики: Україна, Європа, Світ: зб. тез міжнар. наук.-практ.конф. Київ, 2019. С.310-313

44. Мірошниченко К.Б., Савченко І.М. Результати анкетування роботодавців, учнів, педагогів професійного навчання – учасників Всеукраїнського експерименту щодо впровадження елементів дуальної системи професійної підготовки кваліфікованих робітників в Україні. Збірник матеріалів науково-практичної конференції «Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці», 2017. Режим доступу: http://dpl-dnr.at.ua/_ld/0/93____.pdf

45. Музика О. А. Фінансове право: навч. Посібник: 2-ге вид, доп. і перероб. Вид.:ПАЛИВОДА. 2005. 260 с.

46. Навчальний план підготовки бакалавра за освітньо-професійною програмою «Бакалавр менеджменту», Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, наказ № 289/19 від 31 травня 2019 року

47. Навчальний план підготовки бакалавра за освітньо-професійною програмою «Бакалавр публічного управління та адміністрування»,

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, наказ № 289/19 від 31 травня 2019 року

48. Навчальний план підготовки бакалавра за освітньо-професійною програмою «Бакалавр туризму», Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, наказ № 289/19 від 31 травня 2019 року

49. Навчальний план підготовки магістрів за освітньо-професійною програмою «Магістр фінансів, банківської справи та страхування», Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, наказ № 98/20 від 21 лютого 2020 року

50. Навчальний план підготовки магістрів за освітньо-професійною програмою «Магістр публічного управління та адміністрування. Територіальне управління та місцеве самоврядування», Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, наказ № 700/19 від 29 жовтня 2019 року

51. Наказ ХУУП «Про введення в дію Стратегії розвитку Хмельницького університету управління та права на 2016-2020 роки». Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2016, №216/16.Режим

доступу:http://www.univer.km.ua/page/nakaz_strategija_rozvitku.pdf

52. Олейнікова Л. Г., Точиліна І. В. Податкові інструменти підтримки освітньої галузі в Україні. Фінанси України. 2018. №8. С. 106 – 125.

53. Олійник К.А. Розбудова системи сільської кредитної кооперації як механізму фінансової підтримки малих сільськогосподарських підприємств. Міжнародна економічна політика: наук. журн. КНЕУ. 2012. С. 533–540.

54. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія) : навч. посібник Київ: КНЕУ. 2007. 240 с.

55. Осецький В. Л., Татомир І. Л. Особливості використання ендавменту та фандрайзингу в освітній практиці. *Фінанси України*. 2016. №3. С. 86 – 100.
56. Перехідна книга МОН за період з вересня 2019 по березень 2020. Київ, 2020. 68 с. Режим доступу: http://puet.edu.ua/sites/default/files/2020-03-05_mon_perehidna_knyga_09.2019-03.2020.pdf
57. Про розподіл видатків державного бюджету між закладами вищої освіти на основі показників їх освітньої, наукової та міжнародної діяльності : постанова Кабінету Міністрів України від 24.12.2019 р. № 1146. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1146-2019-p>.
58. Савіщенко В. Інвестиції в освіту та науку України: проблеми теорії та практики. *Національний юридичний журнал*. 2016. № 1/2 (17). С. 62–67.
59. Синчак В.П., Грехова О.В. Організаційно-фінансове забезпечення дуальної форми здобуття освіти. V Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Цифрова трансформація фінансового сектора економіки», Одеса. 2020. С.333-335.
60. Синчак В.П. Грехова О.В. Фінансові аспекти дуальної форми здобуття освіти. *Університетські наукові записки*, 2020, Том 19, №2 (74), С.103-122.
61. Соколовська А. М. Дискусійні аспекти формульного розподілу бюджетних видатків на вищу освіту в Україні. *Фінанси України*. 2018.№5. С. 8 – 21.
62. Стратегія розвитку Хмельницької області на 2021-2027 роки. Хмельницька обласна рада, рішення № 49-29/2019. Режим доступу: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/strategiya-rozvytku-hmelnyczkoyi-oblasti-na-2021-2027-roky.pdf>
63. Татомир І. Л. Перспективні напрями венчурного інвестування освітніх стартапів. *Фінанси України*. 2017. №7. С. 43 – 55.

64. Тимошенко О. В., Федорова В. А. Фінансові аспекти конкурентоспроможності вищої освіти в Україні: монографія. Дніпропетровськ: Пороги, 2008. 390 с.

65. Ткаченко Н. В., Цікановська Н. А. Мейнстрими формування академічного капіталізму у світовому освітньому просторі. Фінанси України. 2019. №12. С. 44 – 52.

66. Тлумачний словник української мови. Режим доступу: <http://www.slovnkyk.net/?swrd=%E7%E0%E1%E5%E7%EF%>

67. Толковый словарь Ефремовой. Режим доступа: <http://slovar.plib.ru/dictionary/d1/62799.html>

68. Україна – learningnation. Український інститут майбутнього, 2019. Режим доступу: <https://strategy.uifuture.org/ukraine-learning-nation.html>

69. Щербак О.І. Проблема дуального навчання при підготовці конкурентоздатних фахівців. Збірник матеріалів науково-практичної конференції «Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці», 2017. Режим доступу: <http://dpl-dnr.at.ua/ld/0/93.pdf>

70. Юдіна С.В., Золотарьова О.В. Конспект лекцій з дисципліни «Фінанси» для студентів напрямку 6.030508 «Фінанси і кредит», 6.030509 «Облік і аудит». Укл.: Кам'янське ДДТУ, 2016 р. 115 с.

71. Юрій С.І., Федосов В. М. Фінанси : підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ. 2012. 687 с.

72. Bliss W. G. Cost of Employee Turnover / W. G. Bliss // Fortune [Electronic resource]. – 06.02.2006. – Access mode: http://money.cnn.com/magazines/fortune/fortune_archive/2006/02/06/8367928.index.htm

73. The German Vocational Training System [Electronic resource]. URL: <https://www.bmbf.de/en/the-german-vocational-training-system-2129.html> (дата звернення: 17.06.2019).

ДОДАТКИ

Додаток А

Характеристика поняття	Автор
<p>Дуальна форма здобуття освіти - це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору.</p>	Закон України «Про освіту»
<p>Дуальна форма професійної освіти - це освітній процес, що поєднує практичне навчання з частковою зайнятістю на виробництві та навчання в традиційному освітньому закладі.</p>	В. Г. Вем'ян
<p>Дуальна система професійної підготовки - інноваційний тип організації професійної освіти, котрий являє собою злагоджений взаємозв'язок освітньої і виробничої сфери в підготовці конкурентоздатних кваліфікованих робітників, побудований на єдності трьох методологічних основ: аксіологічної (паритетність гуманістичних і технологічних цінностей); онтологічної (компетентнісний підхід), технологічної (оволодіння професійною діяльністю).</p>	Н. В. Абашкіна
<p>Дуальність як методологічна характеристика професійної освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки спеціалістів певного профілю в рамках організаційно відмінних форм навчання.</p>	К.Б. Мірошніченко, І.М. Савченко
<p>Дуальна система навчання - поєднання теорії і практик під час оволодіння конкретними професіями за навчальними планами і програмами, пристосованими до вимог економіки та конкретного виробництва.</p>	О.І. Щербак
<p>Підготовка фахівців за дуальною формою здобуття освіти - встановлення рівноправного партнерства закладів освіти, роботодавців та здобувачів освіти з метою набуття здобувачами освіти досвіду практичного застосування компетентностей та їх адаптації в умовах професійної діяльності.</p>	Т. М. Герлянд
<p>Дуальна форма здобуття освіти - навчання на робочому місці з виконанням посадових обов'язків відповідно до трудового договору.</p>	І. А. Дрозіч
<p>Дуальна форма здобуття професійної (професійно-технічної) освіти - спосіб здобуття професійної освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття відповідної кваліфікації, як правило, на основі договору.</p>	The German Vocational Training System

Примітка. Складено автором на основі [20;11;1;44;68;13;73].

Додаток В

Угода № _____

**про про підготовку фахівців з елементами
дуальної форми здобуття освіти**

м. Хмельницький

" ____ " _____ 2021 р.

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, (надалі – «Університет»), в особі ректора, кандидата наук з державного управління, доцента **Ковтун Ірини Броніславівни**, який діє на підставі Статуту.

ТОВ Страхова компанія «Guardian» (надалі – «Товариство») в особі директора **Юзвишиної Ірини Петрівни** який діє на підставі Статуту.

Студент (П.І.П.) _____,
рік вступу, курс, спеціальність _____

надалі іменовані як «Сторони» уклали дану Угоду про співпрацю (надалі – «Угода»), про нижче наведене:

1. Предмет Угоди

1.1. Згідно з умовами даної Угоди Сторони зобов'язуються співпрацювати у проведенні **навчання з елементами дуальної форми здобуття освіти**, яка передбачає навчання, виховання, професійну підготовку студентів Університету з метою поліпшення якості підготовки фахівців, закріплення здобутих теоретичних знань та практичного застосування їх на виробництві.

1.2 Встановлення рівноправного партнерства Університету, Товариства та студентів з метою набуття останніми практичного досвіду в умовах реальної професійної діяльності через запровадження **елементів дуальної форми здобуття освіти**.

2. Права та обов'язки сторін

2.1 Університет:

2.1.1 Забезпечує якісну теоретичну підготовку, цілісність освітньої програми навчання та відповідність стандартам освіти.

2.1.2 Відповідає за налагодження співпраці з Товариством, а також подальшу ефективну комунікацію сторін.

2.1.3 Розробляє і затверджує навчальні плани та програми практичної підготовки студентів відповідно до професійного стандарту та потреб Товариства.

2.1.4 Забезпечує узгодження з Товариством змісту теоретичної та практичної частини підготовки.

2.1.5 Погоджує виділення сторонами ресурсів на реалізацію навчального плану підготовки студентів.

2.1.6 Забезпечує супровід навчання здобувачів вищої освіти на підприємстві, разом з представником Товариства приймає звітність та оцінює результати підготовки студентів.

3.2 Товариство:

3.2.1 Несе відповідальність за якісну практичну підготовку студентів (стажування), техніку безпеки та охорону праці на виробництві.

3.2.2 Бере участь у розробці освітніх програм, навчального плану та програми практичної підготовки студентів.

3.2.3 Бере участь у відборі студентів на навчання за дуальною формою здобуття освіти.

3.2.4 Бере участь у оцінюванні результатів практичної підготовки студентів.

3.2.5 Зобов'язується не використовувати студентів на роботах, що не пов'язані з виконанням програми практичної підготовки.

3.2.6 Надає робоче місце здобувачу освіти на підприємстві під час стажування.

3.2.7 Закріплює за здобувачем освіти кваліфікованого наставника.

3.2.8 Надає необхідні ресурси та інформаційні матеріали для виконання програми стажування здобувачами вищої освіти;

3.2.9 Створює необхідні соціально-побутові умови і можливості для реалізації здобувачем освіти індивідуального навчального плану підготовки.

3.2.10. Після закінчення стажування дає характеристику на кожного студента-практиканта, в якій відображає якість проходження практики.

4.2 Студент:

4.2.1 Відповідально ставиться до виконання навчального плану згідно з графіком навчального процесу.

4.2.2 Дотримується статуту ВНЗ та положень корпоративної політики підприємства.

4.2.3 Підтримує контакт з координаторами програми дуальної форми здобуття освіти;

4.2.4 Має право вимагати дотримання правил техніки безпеки та гідного ставлення до себе і у випадку порушення цих правил позиватися до захисту своїх прав згідно чинного законодавства України.

5. Додаткові умови Угоди

Заповнюються сторонами у разі, коли потрібно додатково внести певні трьохсторонні зобов'язання: _____

6. Відповідальність Сторін

6.1. Сторони відповідають за невиконання покладених на них обов'язків щодо організації і проведення елементів дуальної форми здобуття освіти згідно з діючим законодавством України.

6.2. Всі суперечки, що виникають між сторонами, вирішуються у встановленому законодавством порядку.

6.3. Ця Угода укладена у трьох примірниках, причому всі три примірники мають однакову юридичну силу.

7. Юридичні адреси Сторін

Університет: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 29000, Україна, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8.

Товариство: СК«Гардіан», м. Хмельницький, вул. Кам'янецька, 122

Студент (П.І.П.)

Місце проживання: _____

Паспорт (серія, номер, ким і коли виданий): _____

Підпис студента _____

Товариство:

Хмельницька дирекція товариства з додатковою відповідальністю «Страхова компанія«Гардіан», м. Хмельницький, вул. Кам'янецька, 122

Університет:

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 29000, Україна, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8.

Директор

_____ Ірина ЮЗВИШИНА

М.П.

Ректор

_____ Ірина КОВТУН

М.П.

**про проведення спільної навчально-практичної підготовки студентів
з елементами дуальної форми здобуття освіти**

м. Хмельницький

" ___ " _____ 2021 р.

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, (надалі – «Університет»), в особі ректора, кандидата наук з державного управління, доцента **Ковтун Ірини Броніславівни**, який діє на підставі Статуту, з одного боку, та Хмельницька дирекція ТДВ «СК «ГАРДІАН» (надалі – «Товариство») в особі директора **Юзвизиної Ірини Петрівни** який діє на підставі Статуту з іншого боку, надалі іменовані як «Сторони», а кожна окремо – «Сторона», уклали дану Угоду про співпрацю (надалі – «Угода»), про нижче наведене:

1. Предмет Угоди

1.1. Згідно з умовами даної Угоди Сторони зобов'язуються співпрацювати у проведенні **навчання з елементами дуальної форми здобуття освіти**, яка передбачає навчання, виховання, професійну підготовку студентів Університету з метою поліпшення якості підготовки фахівців, закріплення здобутих теоретичних знань та практичного застосування їх на виробництві.

2. Напрями можливої співпраці

2.1 Розробка моделі взаємовигідних відносин Університету та Товариства, спрямованої на наскрізну практичну підготовку студентів з метою їх готовності до самостійної професійної діяльності за фахом.

2.2 Встановлення рівноправного партнерства Університету, Товариства та студентів з метою набуття останніми практичного досвіду в умовах реальної професійної діяльності через запровадження **елементів дуальної форми здобуття освіти**.

2.3 Об'єднання зацікавленості Університету, Товариства і здобувачів освіти в якості підготовки майбутніх фахівців.

2.4 Залучення Товариства до формування навчальних планів підготовки фахівців, захисту звітів практичної підготовки та кваліфікаційних випускних робіт студентів.

2.5 Адаптація здобувачів вищої освіти до першого робочого місця і сприяння подальшому професійному їх росту.

2.6 Забезпечення набуття здобувачами вищої освіти компетентностей, які дозволять йому адаптуватися до різноманітних економіко-технологічних змін. 2.5. Жодні положення цієї Угоди не можуть тлумачитись як обмеження на співробітництво між Сторонами у будь-яких інших сферах діяльності.

3. Права та обов'язки сторін

3.1. Університет:

3.1.1 Забезпечує якісну теоретичну підготовку, цілісність освітньої програми навчання та відповідність стандартам освіти.

3.1.2 Відповідає за налагодження співпраці з Товариством, а також подальшу ефективну комунікацію сторін.

3.1.3 Розробляє і затверджує навчальні плани та програми практичної підготовки студентів відповідно до професійного стандарту та потреб Товариства.

3.1.4 Забезпечує узгодження з Товариством змісту теоретичної та практичної частини підготовки.

3.1.5 Погоджує виділення сторонами ресурсів на реалізацію навчального плану підготовки студентів.

3.1.6 Забезпечує супровід навчання здобувачів вищої освіти на підприємстві, разом з представником Товариства приймає звітність та оцінює результати підготовки студентів.

3.2 Товариство:

3.2.1 Забезпечує якісну практичну підготовку студентів, техніку безпеки та охорону праці на виробництві.

3.2.2 Бере участь у розробці освітніх програм, навчального плану та програми практичної підготовки студентів.

3.2.3 Бере участь у відборі студентів на навчання за дуальною формою здобуття освіти.

3.2.4 Бере участь у оцінюванні результатів практичної підготовки студентів.

3.2.5 Зобов'язується не використовувати студентів на роботах, що не пов'язані з виконанням програми практичної підготовки.

3.2.6 Надає робоче місце здобувачу освіти на підприємстві під час проходження стажування.

3.2.7 Закріплює за здобувачем освіти кваліфікованого наставника.

3.2.8 Надає необхідні ресурси та інформаційні матеріали для виконання програми стажування здобувачами вищої освіти;

3.2.9 Створює необхідні соціально-побутові умови і можливості для реалізації здобувачем освіти індивідуального навчального плану підготовки.

3.2.10. Після закінчення стажування дає характеристику на кожного студента-практиканта, в якій відображає якість проходження стажування.

4. Відповідальність сторін

4.1. Сторони відповідають за невиконання покладених на них обов'язків щодо організації і проведення **елементів дуальної форми здобуття** освіти згідно з діючим законодавством України.

4.2. Всі суперечки, що виникають між сторонами, вирішуються у встановленому законодавством порядку.

4.3. Ця Угода набирає чинності після її підписання Сторонами і діє до моменту його розірвання з однієї або обох сторін згідно з чинним законодавством України.

4.4. Сторони, що домовляються, виконують передбачену угодою роботу, за рахунок своїх коштів, без взаємних фінансових розрахунків.

5. Інші умови

5.1. Зміни і доповнення до Угоди дійсні у тому випадку, якщо вони здійснені у письмовій формі та підписані уповноваженими представниками Сторін.

5.2. Жодна зі Сторін не може передавати свої права та обов'язки за цією угодою третій особі без письмової згоди іншої Сторони.

5.3. Ця Угода укладена у двох примірниках, причому обидва примірники мають однакову юридичну силу.

6. Місцезнаходження, реквізити та підписи Сторін.

Товариство:

Хмельницька дирекція товариства з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «Гардіан», м. Хмельницький, вул. Кам'янецька, 122

Університет:

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 29000, Україна, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8.

Директор

_____ **Ірина ЮЗВИШИНА**
М.П.

Ректор

_____ **Ірина КОВТУН**
М.П.

Додаток Д

Виконання плану з власних надходжень
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова у 2015-2019 рр., тис.грн.*

Показник	2015 рік			2016 рік			2017 рік			2018 рік			2019 рік		
	Затверджено	Надійшло	Різниця	Затверджено	Надійшло	Різниця	Затверджено	Надійшло	Різниця	Затверджено	Надійшло	Різниця	Затверджено	Надійшло	Різниця
Надходження коштів - усього	15977	15022	-955	16721	16195	-525	19070	18629	-440	21188	20896	-291	22187	22633	+446
За послуги, що надаються згідно з основною діяльністю	10963	11359	+395	12797	11361	-1436	12471	12776	+304	14866	15041	+175	15965	16542	+577
Від додаткової (господарської) діяльності	3151	3157	-5	3731	4321	+589	5176	5150	-25	5392	5389	-2	5742	5855	+113
Від оренди майна	499	499	0	494	512	+17	473	476	+3	400	433	+33	440	235	-204
Від реалізації майна	5	5	0	1	1	0	226	226	0	31	31	0	40	0	-40
Всього	-	-	-565	-	-	-1354	-	-	-157	-	-	-82	-	-	+893

*Примітка.

Складено

автором

на

основі

[21-25]

Додаток Е

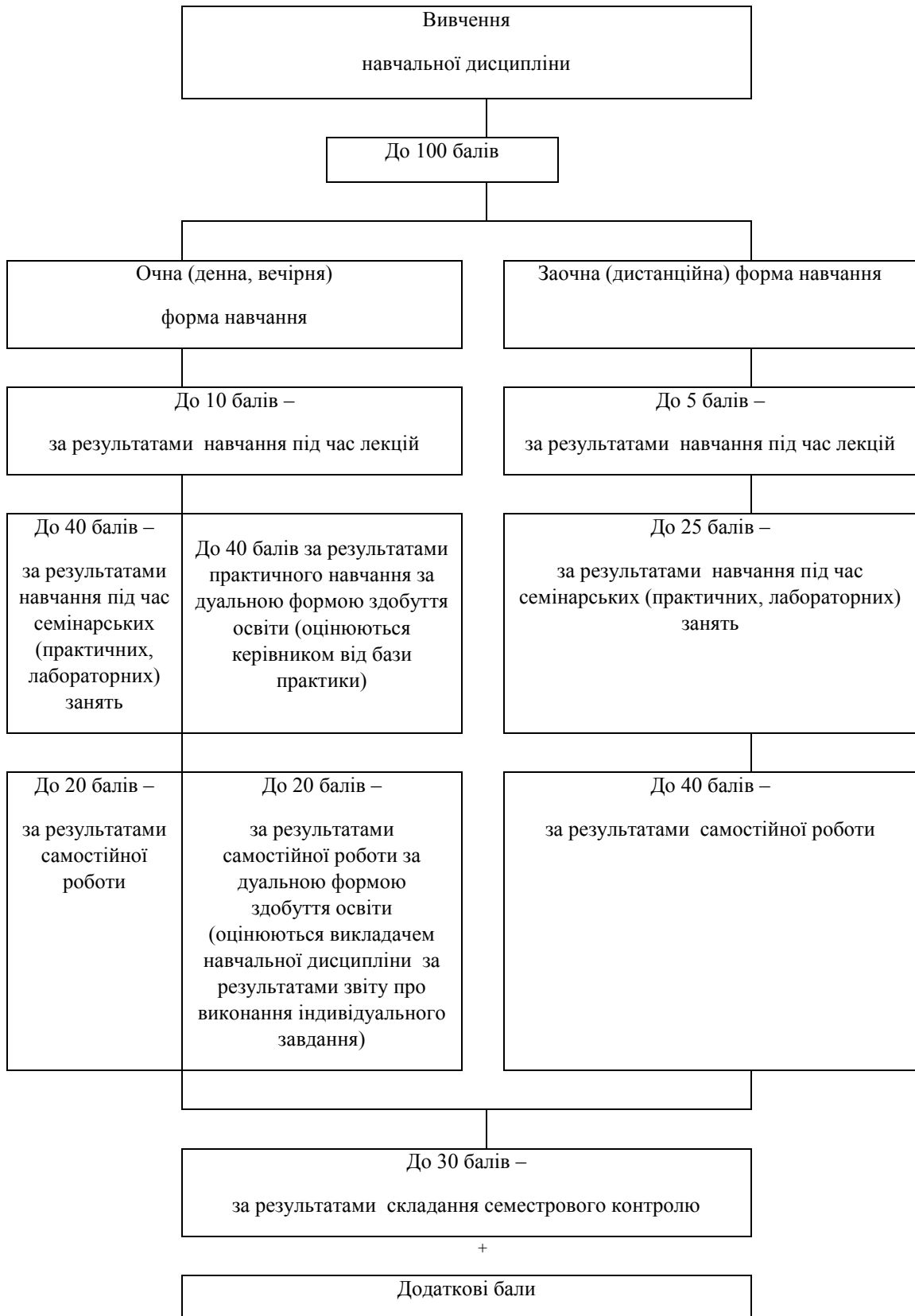
**Структура вивчення навчальної дисципліни
Фінанси страхових організацій**

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин																	
		Денна форма навчання										Заочна форма навчання							
		Усього	у тому числі					дуальна форма					Усього	у тому числі					
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС	Усього	Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.		СРС	Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1.	Організація фінансів страхової компанії	10	2	2	-	-	6	12	2	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-
2.	Грошові надходження страховиків	18	2	6	-	-	10	12	2	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-
3.	Страхові резерви, їх склад та порядок формування	14	4	2	-	-	8	16	4	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-
4.	Розміщення страхових резервів	10	2	2	-	-	6	14	2	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-
5.	Прибуток страховика, його формування та розподіл	12	4	2	-	-	6	12	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-
6.	Оподаткування страховиків	12	4	2	-	-	6	12	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-
7.	Оцінка фінансового стану страховика	14	2	4	-	-	8	12	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-
	Всього годин:	90	20	20	-	-	50	90	10	-	-	-	80	-	-	-	-	-	-

2. Схема нарахування балів

2.1. Нархування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

3. Оцінювання результатів навчання за дуальною формою здобуття освіти

За проходження навчання за дуальною формою здобуття освіти здобувач вищої освіти максимально може отримати 45 балів за шкалою ЄКТС.

Підсумкова оцінка визначається за результатами проходження навчального курсу здобувачем вищої освіти звіту шляхом додавання оцінок керівника від страхової компанії, координатор від університету та за результатами підсумкового контролю.

Керівник від страхової компанії оцінює результати навчання студента за дуальною формою здобуття освіти шляхом заповнення таблиці оцінювання.

Таблиця 1

Структура балів, набраних здобувачем вищої освіти за результатами навчання за дуальною формою здобуття освіти

№ теми	Назва теми	Максимальний бал	Оцінка керівника від підприємства*
Теоретичний блок			
5.	Прибуток страховика, його формування та розподіл	1	
5.	Прибуток страховика, його формування та розподіл	1	
6.	Оподаткування страховиків	1	
6.	Оподаткування страховиків	1	
7.	Оцінка фінансового стану страховика	1	
Усього набраних балів		5	
Практичний блок			
1.	Організація фінансів страхової компанії	5	
2.	Грошові надходження страховиків	5	
2.	Грошові надходження страховиків	5	
2.	Грошові надходження страховиків	5	
3.	Страхові резерви, їх склад та порядок формування	5	
4.	Розміщення страхових резервів	5	
5.	Прибуток страховика, його формування та розподіл	5	
6.	Оподаткування страховиків	5	
7.	Оцінка фінансового стану страховика	5	
7.	Оцінка фінансового стану страховика	5	
Усього набраних балів		50	

*Примітка: Оцінка виставляється з кроком у 0,5 бала (0,5; 1; 1,5;...5 балів).

4. Компетенції, які мають бути засвоєні під час проходження навчання у страховій компанії

№ теми	Зміст компетенції
1	Здатність проаналізувати склад та структуру фінансових ресурсів страхової організації та зробити висновки.
2	Здатність визначити суму надходжень від операційної (страхової), інвестиційної, фінансової діяльностей та суму інших надходжень страхової компанії.
2	Здатність охарактеризувати доходи у вигляді безповоротної фінансової допомоги та безоплатно наданих товарів (послуг).
2	Здатність визначити порядок формування доходів від індексації та передавання (продажу, обліку та інших видів відчуження) основних фондів і нематеріальних активів.
3	Здатність розрахувати величину резерву незароблених премій на звітну дату за страхування транспортних засобів з урахуванням тривалості договорів та надходжень страхових премій методом.
4	Здатність охарактеризувати правила розміщення страхових резервів із страхування життя.
5	Здатність визначати порядок формування прибутку від іншої звичайної операційної діяльності та надзвичайних операцій.
6	Здатність описати алгоритм обчислення податку на прибуток від страхової діяльності та іншої діяльності страховика.
7	Здатність визначати основні відносні показники страхової діяльності. за даними страхової компанії щодо страхування майна підприємств та організацій.
7	Здатність описати показники, що характеризують участь перестраховика у забезпеченні фінансової надійності страхової компанії.

Керівник від страхової компанії виставляє оцінку як суму балів, отриманих здобувачем вищої освіти за виконання окремих видів робіт з урахуванням їх якості та повноти.

4.1. Критерії оцінювання керівником від страхової компанії результатів навчання за дуальною формою здобуття освіти

Бал	Критерії оцінювання
5	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без сторонньої допомоги знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.
4.5	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно виконує поставлені завдання у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.
4	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом наставника; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.
3.5	Студент відтворює значну частину отриманого матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою наставника може аналізувати поставлені завдання, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
2.5-3	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.
1,5-2	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
0.5-1	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

5. Програмні результати навчання студента за дуальною формою здобуття освіти

Код ПР	Програмний результат навчання
ПР 04	Знати механізм функціонування страхування.
ПР 05	Володіти методичним інструментарієм діагностики стану страхування.
ПР 07	Визначати особливості формування міжнародних фінансових організацій у сфері страхової діяльності.
ПР 11	Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері страхування.
ПР 12	Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.
ПР 16	Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
ПР 24	Знати та розуміти вимоги до збереження навколишнього середовища, дотримання безпеки життєдіяльності та охорони праці у професійній діяльності.
ПР 28	Визначати особливості формування фінансів країн Європейського Союзу та функціонування міжнародних фінансових організацій у сфері страхової діяльності.

6. Оцінювання викладачем навчальної дисципліни

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час проведення семінарських занять здійснюється шляхом перенесення результатів оцінювання від страхової компанії у журнал обліку роботи академічної групи. Алгоритм підрахунку балів за поточну роботу та самостійну роботу студента відповідає та регулюється «Положенням про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова» від 01 вересня 2020 року, наказ ХУУП імені Леоніда Юзькова від 28 серпня 2020 року № 312 / 20.

6.1. Контроль за самостійною роботою здобувачів вищої освіти може здійснюватися викладачем у таких формах:

- 1) перевірка контрольних робіт з дисциплін, передбачених навчальними планами підготовки фахівців за заочною формою навчання;
- 2) приймання (захист) індивідуальних завдань, передбачених навчальним планом;
- 3) приймання (захист) індивідуальних завдань, передбачених робочими програмами навчальних дисциплін;
- 4) інших формах.

Приймання (перевірка, захист) індивідуальних завдань, винесених на самостійну роботу здобувачів вищої освіти, здійснюється під час проведення консультацій з навчальної дисципліни протягом семестру.

7. **Підсумковий контроль** проводиться відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова»

Критерії оцінювання керівником від страхової компанії результатів навчання за дуальною формою здобуття освіти

Критерії оцінювання	Бали
Повнота та якість виконання доручень керівника	1
Якість роботи з документами	1
Рівень теоретичної підготовки здобувача вищої освіти	1
Вміння студента користуватися набутими знаннями	1
Дотримання студентом розпорядку дня, участь у громадському житті	1

колективу	
Всього	5

Додаток Є

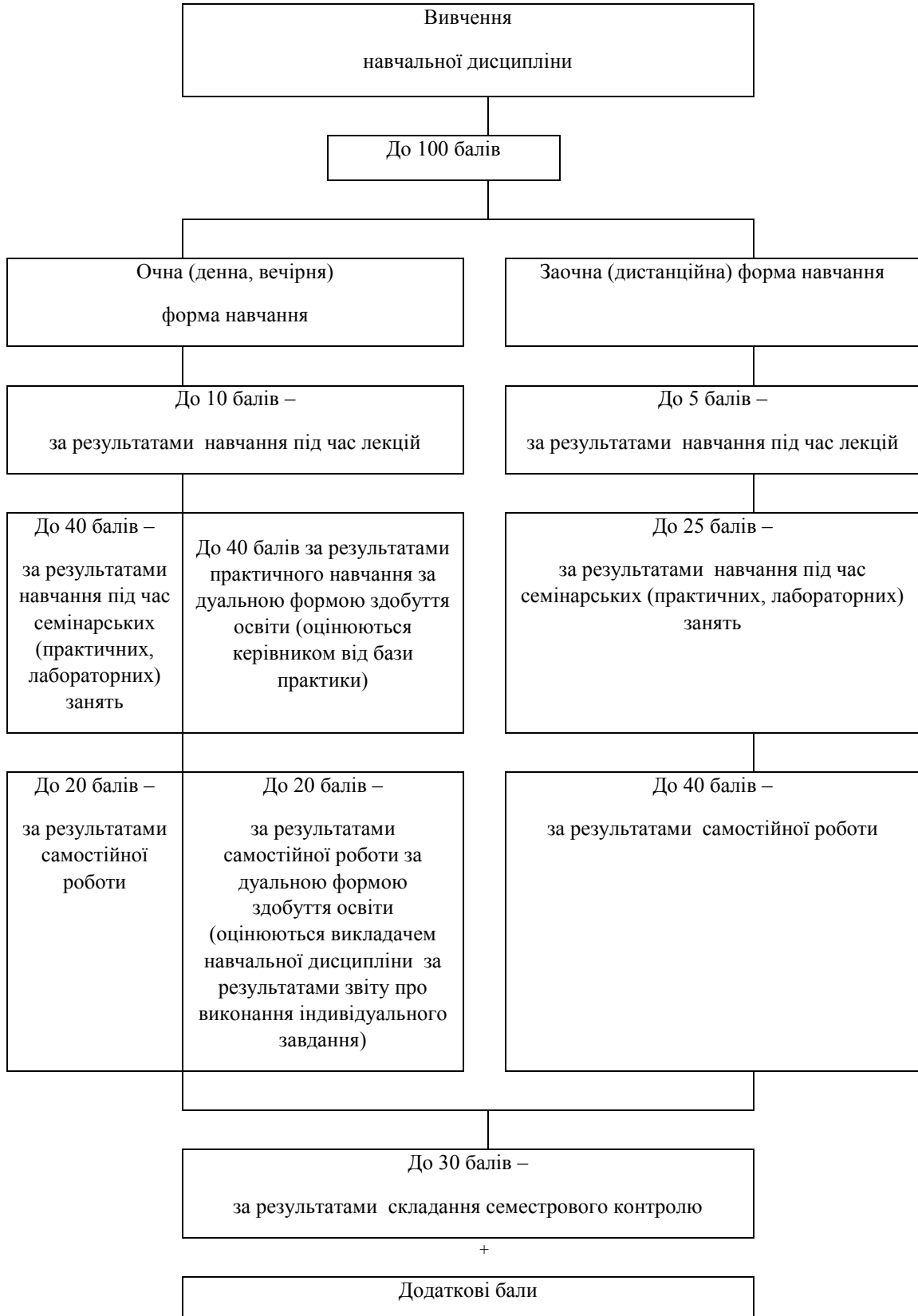
Структура вивчення навчальної дисципліни «Страхові послуги»

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин																	
		Денна форма навчання										Заочна форма навчання							
		Усього	у тому числі					дуальна форма					Усього	у тому числі					
			Лекції	Сем.(прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС	Усього	Лекції	Сем.(прак).	Лабор.	Ін.зав.		СРС	Лекції	Сем.(прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1.	Страхові послуги і особливості їх реалізації	11	2	2	-	-	7	12	2	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-
2.	Порядок укладання та ведення страхової угоди	13	2	4	-	-	7	12	2	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-
3.	Особисте страхування	15	4	4	-	-	7	16	4	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-
4.	Страхування підприємницьких та фінансово-кредитних ризиків	13	4	2	-	-	7	14	2	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-
5.	Сільськогосподарське страхування	11	2	2	-	-	7	12	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-
6.	Транспортне страхування	12	2	2	-	-	8	12	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-
7.	Страхування майна і відповідальності громадян	15	4	4	-	-	7	12	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-
	Всього годин:	90	20	20	-	-	50	90	10	-	-	-	80	-	-	-	-	-	-

2. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

3. Оцінювання результатів навчання за дуальною формою здобуття освіти

За проходження навчання за дуальною формою здобуття освіти здобувач вищої освіти максимально може отримати 45 балів за шкалою ЄКТС.

Підсумкова оцінка визначається за результатами проходження навчального курсу здобувачем вищої освіти звіту шляхом додавання оцінок керівника від страхової компанії, координатор від університету та за результатами підсумкового контролю.

Керівник від страхової компанії оцінює результати навчання студента за дуальною формою здобуття освіти шляхом заповнення таблиці оцінювання.

Таблиця 1

Структура балів, набраних здобувачем вищої освіти за результатами навчання за дуальною формою здобуття освіти

№ теми	Назва теми	Максимальний бал	Оцінка керівника від підприємства *
Теоретичний блок			
4.	Страховання підприємницьких та фінансово-кредитних ризиків	1	
5.	Сільськогосподарське страхування	1	
6.	Транспортне страхування	1	
7.	Страховання майна і відповідальності громадян	1	
7.	Страховання майна і відповідальності громадян	1	
Усього набраних балів		5	
Практичний блок			
1.	Страхові послуги і особливості їх реалізації	5	
2.	Порядок укладання та ведення страхової угоди	5	
3.	Особисте страхування	5	
4.	Страховання підприємницьких та фінансово-кредитних ризиків	5	
4.	Страховання підприємницьких та фінансово-кредитних ризиків	5	
5.	Сільськогосподарське страхування	5	
5.	Сільськогосподарське страхування	5	
6.	Транспортне страхування	5	
6.	Транспортне страхування	5	
7.	Страховання майна і відповідальності громадян	5	
Усього набраних балів		50	

*Примітка: Оцінка виставляється з кроком у 0,5 бала (0,5; 1; 1,5;...5 балів).

4. Компетенції, які мають бути засвоєні під час проходження навчання у страховій компанії

№ теми	Зміст компетенції
1	Здатність обґрунтовувати потребу в страхових послугах на сучасному етапі та розуміти механізм їх надання.
2	Здатність укладати та вести страхові угоди, розуміти відмінності між ними.
3	Здатність укладати договір особистого страхування, знати механізм його обчислення і сплати страхових платежів.
4	Здатність укладати договір страхування підприємницьких та фінансово-кредитних ризиків, знати механізм страхування відповідальності та страхового відшкодування.

4	Здатність здійснити підбір виду страхування підприємницьких та фінансово-кредитних ризиків під побажання клієнта.
5	Здатність пояснити як буде проходити визначення суми збитку і відшкодування витрат клієнту при настанні страхового випадку сільськогосподарського страхування, розуміти механізм фінансових потоків між страховою компанією та клієнтом.
5	Здатність пояснити організацію роботи страховика по визначенню суми збитку і страхового відшкодування по страхуванню будівель та іншого майна сільськогосподарських підприємств.
6	Здатність охарактеризувати процес страхування вантажів, що перевозяться автомобільним транспортом.
6	Здатність підібрати поліс ОСАГО, оформити його, сформувати пакет документів та визначити вартість.
7	Здатність розраховувати суму страхового відшкодування при умовній та безумовній франшизі по договору страхування майна і відповідальності громадян.

Керівник від страхової компанії виставляє оцінку як суму балів, отриманих здобувачем вищої освіти за виконання окремих видів робіт з урахуванням їх якості та повноти.

4.1. Критерії оцінювання керівником від страхової компанії результатів навчання за дуальною формою здобуття освіти

Бал	Критерії оцінювання
5	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без сторонньої допомоги знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.
4.5	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно виконує поставлені завдання у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.
4	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом наставника; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.
3.5	Студент відтворює значну частину отриманого матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою наставника може аналізувати поставлені завдання, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
2.5-3	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.
1,5-2	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
0.5-1	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

5. Програмні результати навчання студента за дуальною формою здобуття освіти

Код ПР	Програмний результат навчання
ПР 04	Знати механізм функціонування страхування.
ПР 05	Володіти методичним інструментарієм діагностики стану страхування.
ПР 07	Визначати особливості формування міжнародних фінансових організацій у сфері страхової діяльності.
ПР 11	Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері страхування.
ПР 12	Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.
ПР 16	Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
ПР 24	Знати та розуміти вимоги до збереження навколишнього середовища, дотримання безпеки життєдіяльності та охорони праці у професійній діяльності.
ПР 28	Визначати особливості формування фінансів країн Європейського Союзу та функціонування міжнародних фінансових організацій у сфері страхової діяльності.

6. Оцінювання викладачем навчальної дисципліни

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час проведення семінарських занять здійснюється шляхом перенесення результатів оцінювання від страхової компанії у журнал обліку роботи академічної групи. Алгоритм підрахунку балів за поточну роботу та самостійну роботу студента відповідає та регулюється «Положенням про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова» від 01 вересня 2020 року, наказ ХУУП імені Леоніда Юзькова від 28 серпня 2020 року № 312 / 20.

6.1. Контроль за самостійною роботою здобувачів вищої освіти може здійснюватися викладачем у таких формах:

- 1) перевірка контрольних робіт з дисциплін, передбачених навчальними планами підготовки фахівців за заочною формою навчання;
- 2) приймання (захист) індивідуальних завдань, передбачених навчальним планом;
- 3) приймання (захист) індивідуальних завдань, передбачених робочими програмами навчальних дисциплін;
- 4) інших формах.

Приймання (перевірка, захист) індивідуальних завдань, винесених на самостійну роботу здобувачів вищої освіти, здійснюється під час проведення консультацій з навчальної дисципліни протягом семестру.

7. **Підсумковий контроль** проводиться відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова»

Критерії оцінювання керівником від страхової компанії результатів навчання за дуальною формою здобуття освіти

Критерії оцінювання	Бали
Повнота та якість виконання доручень керівника	1
Якість роботи з документами	1
Рівень теоретичної підготовки здобувача вищої освіти	1
Вміння студента користуватися набутими знаннями	1
Дотримання студентом розпорядку дня, участь у громадському житті колективу	1

Всього	5
---------------	----------

Додаток Ж

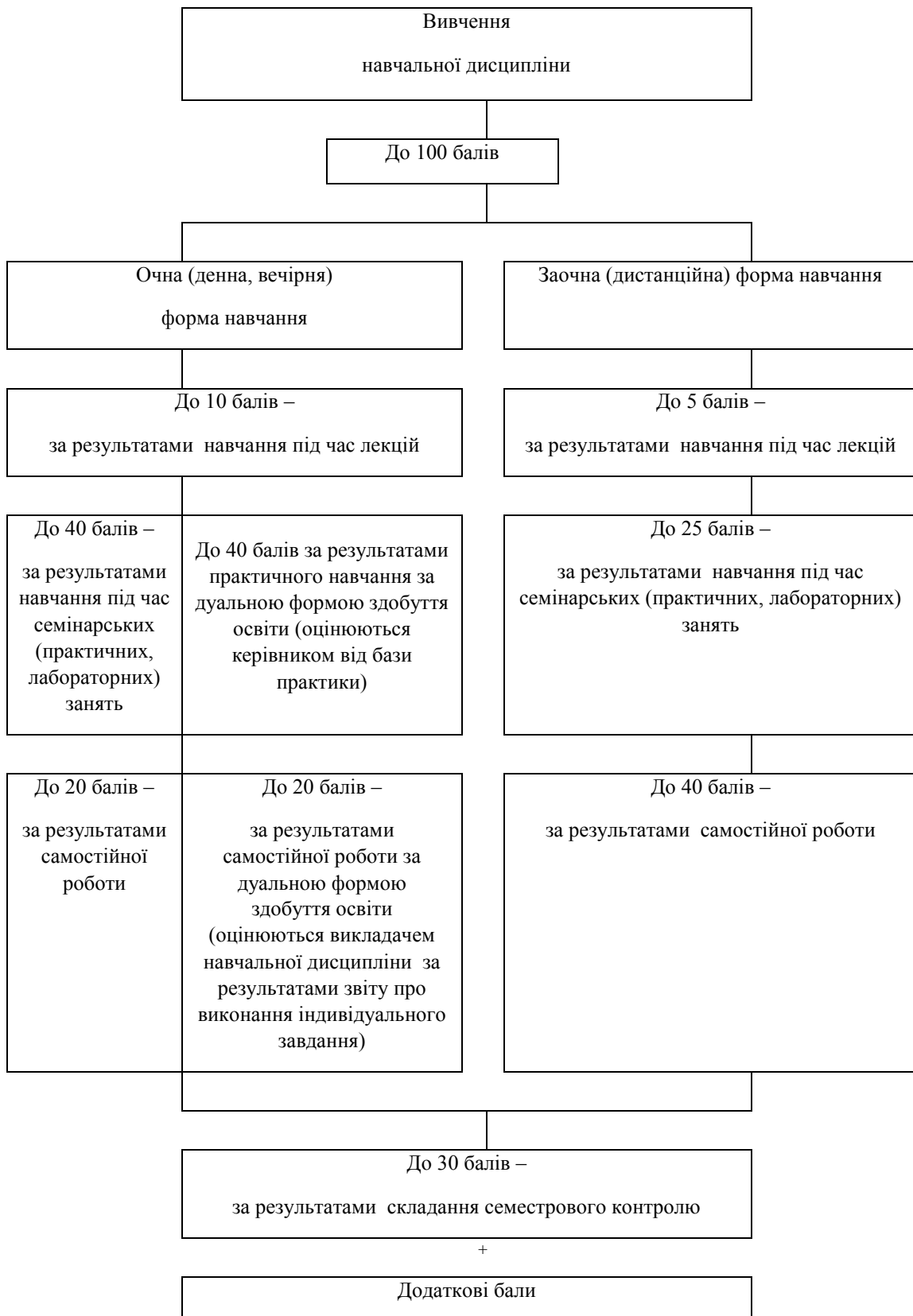
Структура вивчення навчальної дисципліни «Медичне страхування»

1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин																	
		Денна форма навчання										Заочна форма навчання							
		Усього	у тому числі					дуальна форма					Усього	у тому числі					
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС	Усього	Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.		СРС	Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1.	Сутність, принципи і роль медичного страхування	11	2	2	-	-	7	12	2	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-
2.	Медичне страхування та його види	13	2	4	-	-	7	12	2	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-
3.	Добровільне медичне страхування	15	4	4	-	-	7	16	4	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-
4.	Страхова медицина як вид організації та фінансування медичної допомоги	13	4	2	-	-	7	14	2	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-
5.	Фінансування охорони здоров'я в умовах медичного страхування	13	4	2	-	-	7	12	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-
6.	Суб'єкти медичного страхування	12	2	2	-	-	8	12	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-
7.	Корпоративне медичне страхування	13	2	4	-	-	7	12	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-
	Всього годин:	90	20	20	-	-	50	90	10	-	-	-	80	-	-	-	-	-	-

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

3. Оцінювання результатів навчання за дуальною формою здобуття освіти

За проходження навчання за дуальною формою здобуття освіти здобувач вищої освіти максимально може отримати 45 балів за шкалою ЄКТС.

Підсумкова оцінка визначається за результатами проходження навчального курсу здобувачем вищої освіти звіту шляхом додавання оцінок керівника від страхової компанії, координатор від університету та за результатами підсумкового контролю.

Керівник від страхової компанії оцінює результати навчання студента за дуальною формою здобуття освіти шляхом заповнення таблиці оцінювання.

Таблиця 1

Структура балів, набраних здобувачем вищої освіти за результатами навчання за дуальною формою здобуття освіти

№ теми	Назва теми	Максимальний бал	Оцінка керівника від підприємства*
Теоретичний блок			
4.	Страхова медицина як вид організації та фінансування медичної допомоги	1	
5.	Фінансування охорони здоров'я в умовах медичного страхування	1	
6.	Суб'єкти медичного страхування	1	
7.	Корпоративне медичне страхування	1	
7.	Корпоративне медичне страхування	1	
Усього набраних балів		5	
Практичний блок			
1.	Сутність, принципи і роль медичного страхування	5	
2.	Медичне страхування та його види	5	
2.	Медичне страхування та його види	5	
3.	Добровільне медичне страхування	5	
3.	Добровільне медичне страхування	5	
4.	Страхова медицина як вид організації та фінансування медичної допомоги	5	
5.	Фінансування охорони здоров'я в умовах медичного страхування	5	
6.	Суб'єкти медичного страхування	5	
7.	Корпоративне медичне страхування	5	
7.	Корпоративне медичне страхування	5	
Усього набраних балів		50	

*Примітка: Оцінка виставляється з кроком у 0,5 бала (0,5; 1; 1,5;...5 балів).

4. Компетенції, які мають бути засвоєні під час проходження навчання у страховій компанії

№ теми	Зміст компетенції
1	Здатність обґрунтовувати потребу в медичних страхових продуктах на сучасному етапі та розуміти механізм їх надання.
2	Здатність охарактеризувати програми медичного страхування, які надає компанія та розуміти відмінності між ними
2	Здатність застосовувати сучасні інформаційні системи та програмне забезпечення для оформлення страхових полісів та аналізу їх наповнення, попиту на окремі опції, тощо.
3	Здатність описати пакети добровільного медичного страхування та оформити відповідні договори.

3	Здатність здійснити підбір відповідної комерційної пропозиції з добровільного медичного страхування під побажання клієнта.
4	Здатність пояснити як буде проходити відшкодування витрат клієнту при настанні страхового випадку та розуміти механізм фінансових потоків між страховою компанією, медичним закладом та клієнтом.
5	Здатність обґрунтовувати потребу у різних варіантах оплати послуг медичного страхування, вміння пояснити особливості фінансування охорони здоров'я в умовах медичного страхування
6	Здатність до діагностики стану медичних страхових продуктів серед продуктового пакету страховій компанії. Здатність розуміти профіль клієнта страхової компанії, а також його взаємодію з іншими суб'єктами страхового ринку.
7	Здатність формувати комерційну пропозицію з корпоративного страхування
7	Здатність аналізувати та порівнювати корпоративні медичні програми страхової компанії та її конкурентів

Керівник від страхової компанії виставляє оцінку як суму балів, отриманих здобувачем вищої освіти за виконання окремих видів робіт з урахуванням їх якості та повноти.

4.1. Критерії оцінювання керівником від страхової компанії результатів навчання за дуальною формою здобуття освіти

Бал	Критерії оцінювання
5	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без сторонньої допомоги знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.
4.5	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно виконує поставлені завдання у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.
4	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом наставника; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.
3.5	Студент відтворює значну частину отриманого матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою наставника може аналізувати поставлені завдання, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
2.5-3	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.
1,5-2	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
0.5-1	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

5. Програмні результати навчання студента за дуальною формою здобуття освіти

Код ПР	Програмний результат навчання
ПР 04	Знати механізм функціонування страхування.
ПР 05	Володіти методичним інструментарієм діагностики стану страхування.
ПР 07	Визначати особливості формування міжнародних фінансових організацій у сфері страхової діяльності.

ПР 11	Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері страхування.
ПР 12	Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.
ПР 16	Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
ПР 24	Знати та розуміти вимоги до збереження навколишнього середовища, дотримання безпеки життєдіяльності та охорони праці у професійній діяльності.
ПР 28	Визначати особливості формування фінансів країн Європейського Союзу та функціонування міжнародних фінансових організацій у сфері страхової діяльності.

6. Оцінювання викладачем навчальної дисципліни

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час проведення семінарських занять здійснюється шляхом перенесення результатів оцінювання від страхової компанії у журнал обліку роботи академічної групи. Алгоритм підрахунку балів за поточну роботу та самостійну роботу студента відповідає та регулюється «Положенням про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова» від 01 вересня 2020 року, наказ ХУУП імені Леоніда Юзькова від 28 серпня 2020 року № 312 / 20.

6.1. Контроль за самостійною роботою здобувачів вищої освіти може здійснюватися викладачем у таких формах:

- 1) перевірка контрольних робіт з дисциплін, передбачених навчальними планами підготовки фахівців за заочною формою навчання;
- 2) приймання (захист) індивідуальних завдань, передбачених навчальним планом;
- 3) приймання (захист) індивідуальних завдань, передбачених робочими програмами навчальних дисциплін;
- 4) інших формах.

Приймання (перевірка, захист) індивідуальних завдань, винесених на самостійну роботу здобувачів вищої освіти, здійснюється під час проведення консультацій з навчальної дисципліни протягом семестру.

7. **Підсумковий контроль** проводиться відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова»

Критерії оцінювання керівником від страхової компанії результатів навчання за дуальною формою здобуття освіти

Критерії оцінювання	Бали
Повнота та якість виконання доручень керівника	1
Якість роботи з документами	1
Рівень теоретичної підготовки здобувача вищої освіти	1
Вміння студента користуватися набутими знаннями	1
Дотримання студентом розпорядку дня, участь у громадському житті колективу	1
Всього	5

Додаток З

Хмельницька обласна рада
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова

**ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ СТУДЕНТА ЗА ДУАЛЬНОЮ
ФОРМОЮ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ**

_____ (вид і назва навчання)

студента (ки)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

факультет

освітній
рівень _____

спеціальність

_____ (назва)

_____ курс, група _____

Студент _____

_____ (прізвище, ініціали)

прибув в організацію (підприємство, установу)

Печатка
організації (підприємства, установи) „____”
_____ 20__ року

(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної
особи)

Вибув з організації (підприємства, установи)

Печатка
організації (підприємства, установи) “ ____”
_____ 20__ року

(підпис) (посада, прізвище та ініціали
відповідальної особи)

**Графік проходження навчання
за дуальною формою здобуття освіти**

**1. Структура балів, набраних здобувачем вищої освіти за
результатами навчання за дуальною формою здобуття освіти з
дисципліни «Медичне страхування»**

№ теми	Назва теми		Максимальний бал	Оцінка керівника від підприємства*
Теоретичний блок				
4.	Страхова медицина як вид організації та фінансування медичної допомоги		1	
5.	Фінансування охорони здоров'я в умовах медичного страхування		1	
6.	Суб'єкти медичного страхування		1	
7.	Корпоративне медичне страхування		1	
7.	Корпоративне медичне страхування		1	
Усього набраних балів			5	
Практичний блок				
1.	Сутність, принципи і роль медичного страхування		5	
2.	Медичне страхування та його види		5	
2.	Медичне страхування та його види		5	
3.	Добровільне медичне страхування		5	
3.	Добровільне медичне страхування		5	

4.	Страхова медицина як вид організації та фінансування медичної допомоги		5	
5.	Фінансування охорони здоров'я в умовах медичного страхування		5	
6.	Суб'єкти медичного страхування		5	
7.	Корпоративне медичне страхування		5	
7.	Корпоративне медичне страхування		5	
Усього набраних балів			50	

*Примітка: Оцінка виставляється з кроком у 0,5 бала (0,5; 1; 1,5;...5 балів).

1.1. Компетенції, які мають бути засвоєні під час проходження навчання у страховій компанії

	Зміст компетенції
1	Здатність обґрунтовувати потребу в медичних страхових продуктах на сучасному етапі та розуміти механізм їх надання.
2	Здатність охарактеризувати програми медичного страхування, які надає компанія та розуміти відмінності між ними
2	Здатність застосовувати сучасні інформаційні системи та програмне забезпечення для оформлення страхових полісів та аналізу їх наповнення, попиту на окремі опції, тощо.
3	Здатність описати пакети добровільного медичного страхування та оформити відповідні договори.
3	Здатність здійснити підбір відповідної комерційної пропозиції з добровільного медичного страхування під побажання клієнта.
4	Здатність пояснити як буде проходити відшкодування витрат клієнту при настанні страхового випадку та розуміти механізм фінансових потоків між страховою компанією, медичним закладом та клієнтом.
5	Здатність обґрунтовувати потребу у різних варіантах оплати

	послуг медичного страхування, вміння пояснити особливості фінансування охорони здоров'я в умовах медичного страхування
6	Здатність до діагностики стану медичних страхових продуктів серед продуктового пакету страховій компанії. Здатність розуміти профіль клієнта страхової компанії, а також його взаємодію з іншими суб'єктами страхового ринку.
7	Здатність формувати комерційну пропозицію з корпоративного страхування
7	Здатність аналізувати та порівнювати корпоративні медичні програми страхової компанії та її конкурентів

Керівник
від організації
(підприємства, установи) _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

2. Структура балів, набраних здобувачем вищої освіти за результатами навчання за дуальною формою здобуття освіти з дисципліни «Страхові послуги»

№ теми	Назва теми	Максимальний бал	Оцінка керівника від підприємства
Теоретичний блок			
4.	Страховання підприємницьких та фінансово-кредитних ризиків	1	
5.	Сільськогосподарське страхування	1	
6.	Транспортне страхування	1	
7.	Страховання майна і відповідальності громадян	1	
7.	Страховання майна і відповідальності громадян	1	
Усього набраних балів		5	
Практичний блок			
1.	Страхові послуги і особливості їх реалізації	5	
2.	Порядок укладання та ведення страхової угоди	5	
3.	Особисте страхування	5	
4.	Страховання підприємницьких та фінансово-кредитних ризиків	5	
4.	Страховання підприємницьких та фінансово-кредитних ризиків	5	
5.	Сільськогосподарське страхування	5	
5.	Сільськогосподарське страхування	5	
6.	Транспортне страхування	5	
6.	Транспортне страхування	5	
7.	Страховання майна і відповідальності громадян	5	
Усього набраних балів		50	

2.1. Компетенції, які мають бути засвоєні під час проходження навчання у страховій компанії

	Зміст компетенції
1	Здатність обґрунтовувати потребу в страхових послугах на сучасному етапі та розуміти механізм їх надання.
2	Здатність укладати та вести страхові угоди, розуміти відмінності між ними.
3	Здатність укладати договір особистого страхування, знати механізм його обчислення і сплати страхових платежів.
4	Здатність укладати договір страхування підприємницьких та фінансово-кредитних ризиків, знати механізм страхування відповідальності та страхового відшкодування.
4	Здатність здійснити підбір виду страхування підприємницьких та фінансово-кредитних ризиків під побажання клієнта.
5	Здатність пояснити як буде проходити визначення суми збитку і відшкодування витрат клієнту при настанні страхового випадку сільськогосподарського страхування, розуміти механізм фінансових потоків між страховою компанією та клієнтом.
5	Здатність пояснити організацію роботи страховика по визначенню суми збитку і страхового відшкодування по страхуванню будівель та іншого майна сільськогосподарських підприємств.
6	Здатність охарактеризувати процес страхування вантажів, що перевозяться автомобільним транспортом.
6	Здатність підібрати поліс ОСАГО, оформити його, сформувати пакет документів та визначити вартість.
7	Здатність розраховувати суму страхового відшкодування при умовній та безумовній франшизі по договору страхування майна і відповідальності громадян.

Керівник
від організації
(підприємства, установи) _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

3. Структура балів, набраних здобувачем вищої освіти за результатами навчання за дуальною формою здобуття освіти з дисципліни «Фінанси страхових організацій»

№ теми	Назва теми	Максимальний бал	Оцінка керівника від підприємства
Теоретичний блок			
5.	Прибуток страховика, його формування та розподіл	1	
5.	Прибуток страховика, його формування та розподіл	1	
6.	Оподаткування страховиків	1	
6.	Оподаткування страховиків	1	
7.	Оцінка фінансового стану страховика	1	
Усього набраних балів		5	
Практичний блок			
1.	Організація фінансів страхової компанії	5	
2.	Грошові надходження страховиків	5	
2.	Грошові надходження страховиків	5	
2.	Грошові надходження страховиків	5	
3.	Страхові резерви, їх склад та порядок формування	5	
4.	Розміщення страхових резервів	5	
5.	Прибуток страховика, його формування та розподіл	5	
6.	Оподаткування страховиків	5	
7.	Оцінка фінансового стану страховика	5	
7.	Оцінка фінансового стану страховика	5	
Усього набраних балів		50	

3.1. Компетенції, які мають бути засвоєні під час проходження навчання у страховій компанії

№ теми	Зміст компетенції
1	Здатність проаналізувати склад та структуру фінансових ресурсів страхової організації та зробити висновки.
2	Здатність визначити суму надходжень від операційної (страхової), інвестиційної, фінансової діяльностей та суму інших надходжень страхової компанії.
2	Здатність охарактеризувати доходи у вигляді безповоротної фінансової допомоги та безоплатно наданих товарів (послуг).
2	Здатність визначити порядок формування доходів від індексації та передавання (продажу, обліку та інших видів відчуження) основних фондів і нематеріальних активів.
3	Здатність розрахувати величину резерву незароблених премій на звітну дату за страхування транспортних засобів з урахуванням тривалості договорів та надходжень страхових премій методом.
4	Здатність охарактеризувати правила розміщення страхових резервів із страхування життя.
5	Здатність визначити порядок формування прибутку від іншої звичайної операційної діяльності та надзвичайних операцій.
6	Здатність описати алгоритм обчислення податку на прибуток від страхової діяльності та іншої діяльності страховика.
7	Здатність визначити основні відносні показники страхової діяльності, за даними страхової компанії щодо страхування майна підприємств та організацій.
7	Здатність описати показники, що характеризують участь перестраховика у забезпеченні фінансової надійності страхової компанії.

Керівник
від організації
(підприємства, установи) _____

(прізвище та ініціали)

(підпис)

4. Критерії оцінювання керівником від страхової компанії результатів навчання за дуальною формою здобуття освіти

Табл.4.1

Критерії оцінювання	Бали
Повнота та якість виконання доручень керівника	1
Якість роботи з документами	1
Рівень теоретичної підготовки здобувача вищої освіти	1
Вміння студента користуватися набутими знаннями	1
Дотримання студентом розпорядку дня, участь у громадському житті колективу	1
Всього	5

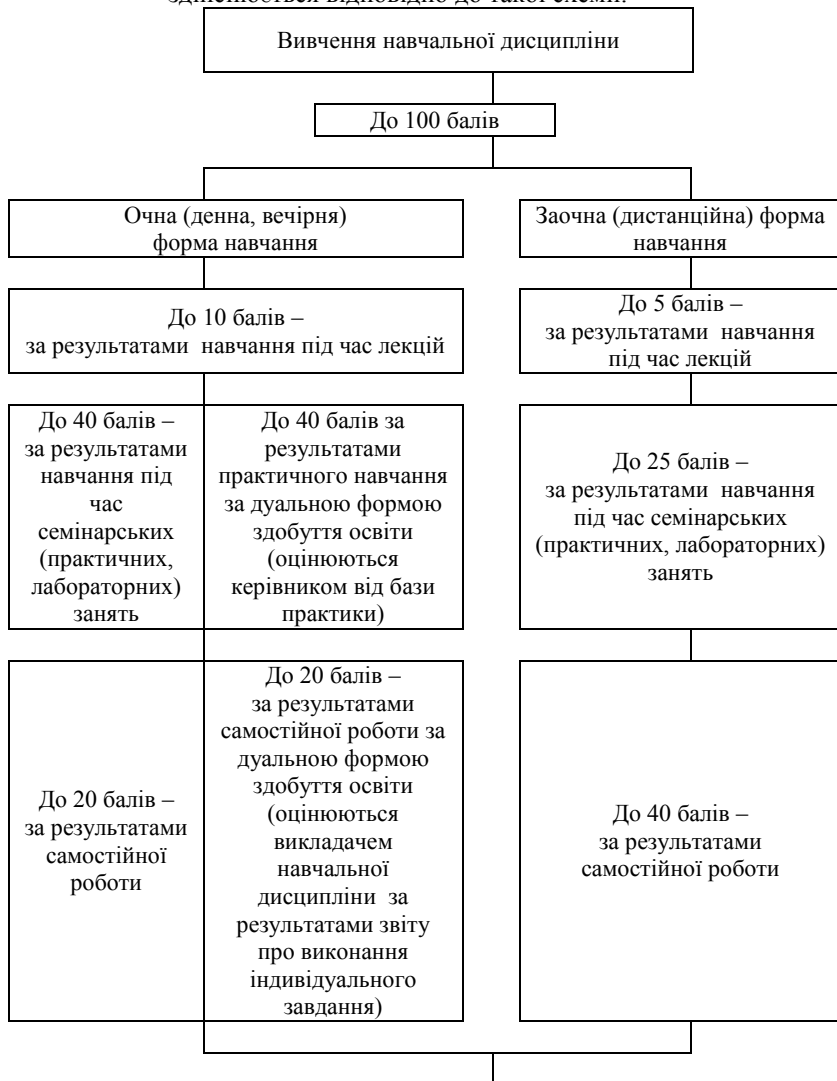
Табл.4.2

Бал	Критерії оцінювання
5	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, безсторонньо допомагає знаходити та опрацює необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.
4, 5	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно виконує поставлені завдання у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.
4	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом наставника; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.
3, 5	Студент відтворює значну частину отриманого матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою наставника може аналізувати поставлені завдання, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
2, 5-3	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.
1, 5-2	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
0, 5-	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

1

5. Схема нарахування балів

Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

До 30 балів –
за результатами складання семестрового
контролю

